

Η ΑΘΩΝΙΤΙΣΣΑ ΘΕΟΤΟΚΟΣ

The Theotokos of Athos

Ψάλλει ὁ βυζαντινὸς χορὸς ΤΡΟΠΟΣ
Chants by the TROPIS Byzantine Choir

Χοράρχης Κωνσταντῖνος Ἀθ. Ἀγγελίδης
Choirmaster Constantinos Ath. Angelidis

ΑΘΗΝΑ • ATHENS 2009

ΨΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΛΗ – CHANTS SUNG

ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΔΙΣΚΟΣ Α΄

1. Παναγία Δέσποινα... Μέλος Δανιήλ Κατουνακιώτου (†1929) Ήχος βαρύς. 2.32
2. Ἄξιόν ἐστιν. Ήχος δεύτερος. 2.22
3. Ἀπολυτίκια. Τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Παραμυθίας, ἦχος πρῶτος. «Διά τό Ἁγιώνυμον Ὅρος τοῦ Ἄθω», ἦχος τέταρτος, χρωματικός. Τῆς ἁγίας Ζώνης, ἦχος πλάγιος τοῦ πρώτου. Τῆς Γεροντίσσης, ἦχος τέταρτος, χρωματικός. Τῆς Γλυκοφιλούσης, ἦχος πρῶτος. 3.58
4. Ἡ ἀ΄ καί ἡ θ΄ ὠδή ἀπό τόν παρακλητικό κανόνα τῆς Παναγίας τῆς Πορταϊτίσσης. Ήχος πλάγιος τοῦ τετάρτου, τρίφωνος. 5.10
5. Σαλπίσσωμεν ἐν σάλπιγγι ἁσμάτων... Θεοτοκίον. Μέλος Συνεσίου Σταυρονικητιανοῦ (†1949). Ήχος πλάγιος τοῦ πρώτου. 9.32
6. Εὐαγγελίζεται ὁ Γαβριήλ... Ἰδιόμελον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ήχος δεύτερος. 2.37
7. Θεοτόκε Παρθένε... Θεοτοκίον. Ὁκτάηχο. 8.46
- 8 καί 9. Στιχηρά προσόμοια τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Τριχερούσης. Ήχος πρῶτος. Ήχος τέταρτος. 1.44 & 1.25
- 10 καί 11. Στιχηρά προσόμοια τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Γοργοπήκτου. Ήχος πρῶτος. Ήχος Τέταρτος. 2.00 & 1.32

12. Ἄγγελος πρωτοστάτης. Ὁκτάηχο «μάθημα» διά τήν ἑορτήν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Μέλος Γερμανοῦ Προηγουμένου Βατοπαιδινοῦ (†1932) 26.17

13. Κράτημα. Μέλος Παν. Χαλάτζογλου. (Τέλη 17ου-μέσα 18ου αἰ.) Ήχος πλάγιος τοῦ πρώτου, πεντάφωνος. 7.45

75.46

ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΔΙΣΚΟΣ Β΄

1. Τήν Μητέρα σου προσάγει σοι... Θεοτοκίον. Ήχος πρῶτος. 1.34
2. Ἡ ἀ΄, ἡ γ΄ καί ἡ θ΄ ὠδή ἀπό τόν κανόνα τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου. Ήχος τέταρτος, λέγετος. 10.11
3. Δοξαστικό τοῦ μεγάλου ἑσπερινοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Ἄξιόν ἐστιν. Ήχος τέταρτος, στιχηραρικός. 10.46
4. Δοξαστικό τῶν αἰνῶν τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου. Ήχος δεύτερος. 4.21
5. Μεγαλυνάριον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου «διά τό Ἁγιώνυμον Ὅρος τοῦ Ἄθω». Ήχος δεύτερος. 1.26
6. Ἐν τῇ γεννήσει, τήν παρθενίαν ἐφύλαξας... Ἀπολυτίκιον τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ψαλλόμενον ὡς «μάθημα». Μέλος Ἰωάσαφ Διονυσιάτου (†1866). Ήχος πρῶτος. 45.15

73.36

Η ΑΘΩΝΙΤΙΣΣΑ ΘΕΟΤΟΚΟΣ

Ψάλλει ὁ βυζαντινὸς χορὸς ΤΡΟΠΟΣ

Χοράρχης : Κωνσταντῖνος Ἀθ. Ἀγγελίδης

ΑΘΗΝΑ 2009

Ώοειδές ἐγκόλπιο μέ τή Θεοτόκο Ἀγιοσορίτισσα. Τό ὄνομά της προέρχεται ἀπό τήν «ἅγια σορό», τή λειψανοθήκη δηλαδή πού περιεῖχε τήν ἅγια Ζώνη τῆς Παναγίας, ἕνα κειμήλιο πού φυλασσόταν στό ναό τῆς Θεοτόκου Χαλκοπρατείας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μελίχρους λίθος, ἀσήμι ἐπίχρυσο, μαργαριτάρια, πράσινες πέτρες, σμάλτο: 12ος-13ος αἰ. Ἱερά Μεγίστη Μονή τοῦ Βατοπαιδίου. Ἅγιον Ὄρος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	11
Ἡ Ἀθωνίτισσα Θεοτόκος	13
Ψαλλόμενα μέλη	14
Σχόλια στά ψαλλόμενα μέλη	19
Ποιητικό κείμενο τῶν ὕμνων	39
Βυζαντινός χορός ΤΡΟΠΟΣ	61
Κωνσταντῖνος Ἀγγελίδης	65
Συντελεστές	67
Ἀγγλική ἔκδοση / English version	69

Ψηφιδωτή εικόνα Παναγίας Ὁδηγήτριας.
Δεύτερο μισό 12ου αἰ. Μονή Χιλανδαρίου. Ἅγιον Ὄρος.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στά πλαίσια τῆς πνευματικῆς, ιδιαίτερα τῆς θρησκευτικῆς παρακαταθήκης τῆς ἁμωμης Ὁρθόδοξης πίστες μας, ἔχουμε τὴν ιδιαίτερη εὐλογία νὰ ἀφιερῶσουμε τὸ ἔργο μας αὐτὸ στὴν ἀγιώτατη καὶ πάνσεπτη μορφή τῆς Πλατυτέρας τῶν Οὐρανῶν, τῆς Σκέπης τοῦ κόσμου, τῆς Παντάνασσας, τῆς Βασίλισσας τῶν Ἀγγέλων, τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μητέρας τοῦ Θεοῦ, τῆς Παναγίας.

Κέντρο ἀναφορᾶς ἡ Ἀθωνίτισσα Θεοτόκος στό περιβόλι της, τὸ Ἅγιον Ὄρος μέ τίς θαυματουργές εἰκόνες, τὴν Τιμία Ζώνη της, τίς Θεομητορικές ἀγρυπνίες στίς πανηγυρίζουσες μονές, στίς σκῆτες καὶ στά κελιά.

Συνεχίζοντας τὴν προσφορά του τὸ Κέντρο Μελετῶν Ψαλτικῆς Τέχνης-Βυζαντινός Χορός «ΤΡΟΠΟΣ», μέ σεβασμὸ προσφέρει τὸ παρὸν μουσικὸ πόνημα μέ θεομητορικούς ὕμνους ἀφιερωμένους στὴν Παναγία τὴν Πορταΐτισσα, τὴν Τριχεροῦσα, τὴ Γοργοῦπήκοο, τὴ Γλυκοφιλοῦσα, τὴ Γερόντισσα, τὴν Παραμυθία, τὸ Ἄξιόν Ἐστὶ κ.ἄ., ἔργα ὕμνογράφων καὶ μελοποιῶν, κυρίως ἀγιορειτῶν μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποτυπώνουν τὴ γραπτὴ καὶ προφορικὴ παράδοση τοῦ Ἁγιωνύμου Ὄρους.

Εὐχαριστοῦμε ἀπὸ καρδιᾶς ὅλους ὅσοι μέ ἀγάπη στηρίζουν τὴν προσπάθειά μας αὐτή.

«Θεοτόκον δὲ κυρίως καὶ ἀληθῶς τὴν Ἁγίαν Παρθένον κηρύττομεν· ὡς γὰρ Θεὸς ἀληθὴς ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθεὶς, ἀληθὴς Θεοτόκος ἢ τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἐξ αὐτῆς σεσαρκωμένον γεννήσασα» (ἐγκώμιον εἰς τὴν Θεοτόκον Ἰωαν. Δαμασκηνοῦ Ε.Π.Ε. 1,332)

Ἐκ μέρους τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν μελῶν.

Χρῖστος Τσάλλος
Πρόεδρος Δ.Σ.

Παναγiάριο γνωστό ως «ὁ δίσκος τῆς Πουλχερίας».
Ἄχνοπράσινος στεατίτης μέ ἀνάγλυφο καί ἐπίχρυση ἔνθεση καί βάση.
14ος αἰ. Ἱερά Μονή Ἐηροποτάμου. Ἅγιον Ὄρος.

Η ΑΘΩΝΙΤΙΣΣΑ ΘΕΟΤΟΚΟΣ

Ὅλοι οἱ Ἄγιορεῖτες καί ὅλος ὁ Ὀρθόδοξος κόσμος εὐχαριστοῦμε ὀλόθερμα, ὀλόκαρδα καί ὀλόφυχα τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο γιά τήν προσφορά της, τή μεσιτεία της καί τή μεγάλη καί πλούσια βοήθειά της. Ἰδιαίτερα ἐμεῖς οἱ Ἄγιορεῖτες πατέρες εὐγνώμονα εὐχαριστοῦμε τήν Ἀθωνίτισσα Παναγία, γιατί μᾶς φιλοξενεῖ στό μυροβόλο περιβόλι της μέ τίς μύριες χάριτες καί εὐωδίες. Οἱ ἐξήντα θαυματουργές εἰκόνες της, ἡ χαριτόβρυτη Τιμία Ζώνη της, τά Καθολικά, Κυριακά καί παρεκκλήσια τ' ἀφιερωμένα στή χάρη της, οἱ μικρές καί μεγάλες Παρακλήσεις, οἱ καθημερινοί Χαιρετισμοί, τά ἐξαίσια Θεοτοκάρια, τά Θεοτοκία τά ὑπέροχα, οἱ ἀγρυπνίες καί οἱ λαμπρές θεομητορικές πανηγύρεις της μᾶς παραμυθοῦν, ἐνισχύουν, καταλύσσουν κι ἐνδυναμώνουν γιά τή συνέχιση τοῦ ταπεινοῦ μας ἀγώνα. Σέ Αὐτήν τήν Πανάχραντη, Πανάμωμη καί Πανυτέραγνη προστρέχουμε τίς ὥρες τῶν πειρασμῶν, τῶν δοκιμασιῶν, τῶν περιπετειῶν καί τῶν θλίψεων. Καί μᾶς ἀκούει καί μᾶς ἀναπαύει καί μᾶς χαροποιεῖ. Ὡς Ὁδηγήτρια μᾶς κατευθύνει στόν Υἱό της καί μᾶς συνδέει μαζί Του. Τόν εὐχαριστοῦμε κι Ἐκεῖνον πού μᾶς τή χάρισε τροφό, φύλακα, σκέπη, ἰατρό καί πρέσβειρα. Γοργοῦπήκοο, Γλυκοφιλοῦσα, Γερόντισσα, Πορταῖτισσα, Παραμυθία...

μοναχός Μωυσῆς Ἄγιορεῖτης

ΨΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΛΗ

Ψηφιακός Δίσκος Α΄

1. Παναγία Δέσποινα...

Θεοτοκίον. Μέλος Δανιήλ Δανιηλίδου ιερομονάχου Κατουνακιώτου (+1929). Ήχος βαρύς.
Ψάλλει ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης π. Χαράλαμπος Ἐλμαλόγλου.

2.32

2. Ἄξιόν ἐστιν.

Τό μεγαλυνάριον τῆς Θεοτόκου. «Κατά τήν ἀγιορειτικὴν παράδοσιν».
Ήχος δεύτερος.

2.22

3. Ἀπολυτίκια.

Τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Παραμυθίας, ἦχος πρῶτος.
Τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου «διὰ τό Ἁγιώνυμον Ὄρος τοῦ Ἄθω»,
ἦχος τέταρτος, χρωματικός.
Τῆς ἁγίας Ζώνης τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἦχος πλάγιος τοῦ πρώτου.
Τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Γεροντίσσης, ἦχος τέταρτος, χρωματικός.
Τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Γλυκοφιλούσης, ἦχος πρῶτος.

3.58

4. Ἡ ἀ΄ καί ἡ θ΄ ὠδή ἀπό τόν παρακλητικὸ κανόνα τῆς Παναγίας τῆς Πορταϊτίσσης.

Ήχος πλάγιος τοῦ τετάρτου, τρίφωνος.

5.10

5. Σαλπίσωμεν ἐν σάλπιγγι ἁσμάτων...

Θεοτοκίον.

Μέλος Συνεσίου Σταυρονικητιανοῦ (+1949).

Ήχος πλάγιος τοῦ πρώτου.

Κανοναρχεῖ ὁ Κωνσταντῖνος Κωνσταντᾶτος.

9.32

6. Εὐαγγελίζεται ὁ Γαβριήλ...

Ἰδιόμελον ψαλλόμενον μετὰ τόν Ν΄ φαλμόν εἰς τήν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Μέλος Δοσιθέου μοναχοῦ Κατουνακιώτου (+1991).

Ήχος δεύτερος.

Ψάλλει ὁ Κωνσταντῖνος Ἀγγελίδης.

2.37

7. Θεοτόκε Παρθένε...

Θεοτοκίον.

Μέλος ιεροδιακόνου Θεοφάνους Βατοπαιδινοῦ.

Ὁκτάηχο.

8.46

8 & 9. Τῆς σῆς εἰκόνης τὴν ἔλευσιν..., Τὴν ἀνάμνησιν ἄγουσα...

Στιχηρὰ προσόμοια εἰς τό Κύριε ἐκέκραξα τῆς ἑορτῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Τριχερούσης.

Ήχος πρῶτος. Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος.

Ήχος τέταρτος. Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν.

Ψάλλει ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης π. Θεόφιλος Μπουγιουλέκας.

1.44 & 1.25

- 10 & 11. *Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος! Ὡς λαμπάς θεαυγῆς ἢ Εἰκῶν ἢ ἄχραντος..., Ἡ σκηνή ἢ ὑπέρτιμος...*
 Στιχηρά προσόμοια εἰς τό Κύριε ἐκέκραξα τῆς ἐορτῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Γοργοῦπηκόου.
 Ἦχος πρῶτος. Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος.
 Ἦχος τέταρτος. Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν.
 Ψάλλει ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης π. Χαράλαμπος Ἐλμαλόγλου. 2.00 & 1.32

12. *Ἄγγελος πρωτοστάτης.*
 Μέλος Γερμανοῦ Προηγουμένου Βατοπαιδινοῦ (+1932).
 Ὀκτάηχο «μάθημα» διά τήν ἐορτήν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. 26.17

13. *Κράτημα.*
 Μέλος Παναγιώτου Χαλάτζογλου (τέλη 17ου - μέσα 18ου αἰ.).
 Ἦχος πλάγιος τοῦ πρώτου, πεντάφωνος. 7.45

75.46

Ψηφιακός Δίσκος Β'

1. *Τήν Μητέρα σου προσάγει σοι...*
 Θεοτοκίον.
 Μέλος ἱεροδιακόνου Θεοφάνους Βατοπαιδινοῦ.
 Ἦχος πρῶτος. 1.34

2. *Ἡ ἀ', ἡ γ' καί ἡ θ' ὠδή ἀπό τόν κανόνα τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου.*
 Ἦχος τέταρτος, λέγετος.
 Ψάλλουν οἱ Παν. Ἀρχιμανδρίτες π. Θεόφιλος Μπουγιουλέκας καί π. Χαράλαμπος Ἐλμαλόγλου. 10.11

3. *Ἐπρεπε τῷ Ὄρει τῷδε τοῦ Ἄθωνος...*
 Δοξαστικό τοῦ μεγάλου ἑσπερινοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Ἄξιόν ἐστιν.
 Ἦχος τέταρτος, στιχηραρικός.
 Κανοναρχεῖ ὁ Κωνσταντῖνος Κωνσταντᾶτος. 10.46

4. *Τό ἀπ' αἰῶνος μυστήριον...*
 Δοξαστικό τῶν αἰῶνων τῆς ἐορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου.
 Μέλος Δοσιθέου μοναχοῦ Κατουνακιώτου (+1991).
 Ἦχος δεύτερος.
 Ψάλλει ὁ Κωνσταντῖνος Ἀγγελίδης. 4.21

5. *Χαίροις ἡ τοῦ Ἄθω καταφυγή...*
 Μεγαλυνάριον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου «διά τό Ἀγιώνυμον Ὄρος τοῦ Ἄθω».
 Ἦχος δεύτερος. 1.26

6. *Ἐν τῇ γεννήσει, τήν παρθενίαν ἐφύλαξας...*
 Ἀπολυτίκιον τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, φαλλόμενον ὡς «μάθημα». Μέλος Ἰωάσαφ Διονυσιάτου (+1866).
 Ἦχος πρῶτος. 45.15

73.36

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κκ. Βαρθολομαῖος
ἐνῶ προσκυνᾷ τὴν εἰκόνα Ἄξιόν ἐστιν στὸ Πρωτᾶτο τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

© Ἱερά Μονή Φιλοθέου

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΑ ΨΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΛΗ

«Πάλαι Κουκουζέλης ὁ θαυμαστός, ἔνθους σε ἀνύμνει, ὡς Μητέρα τοῦ Λυτρωτοῦ, νῦν ἡμεῖς ἐστῶτες, τῇ θείᾳ σου Εἰκόνι, ὑμνοῦμεν Θεοτόκε, τὰ μεγαλεῖα σου»¹.

Μέ τόν ὄσιο τῆς Ὁρθόδοξης ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καί περίφημο βυζαντινό μαῖστορα Ἰωάννη τόν Κουκουζέλη ἄρωγό, θελήσαμε νά κλίνουμε γόνυ στή Μητέρα τοῦ Θεοῦ, τῆς Ἀθωνικῆς πολιτείας προστάτιδα, μέ ὕμνους καί ἤχους, εἰκόνες καί ψηφιδωτά, ὅλα ἐργόχειρα μοναχῶν πού τόσο πολύ ἀγάπησαν Αὐτή καί τό περιβόλι Της. Τόν ἱερό τόπο πού Αὐτή ἐπέλεξε, μέ τίς ἀναρίθμητες εὐλογίες Της ὡς «κλῆρο», δωρεά πρὸς αὐτούς.

Τά περισσότερα ποιήματα εἶναι ἔργα τοῦ ἀοιδίμου μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου², ὑμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Οἱ μελοποιήσεις τῶν: Ἰωάσαφ Διονυσιάτου, Γερμανοῦ Βατοπαιδινοῦ, Συνεσίου Σταυρονικητιανοῦ, Δανιήλ Κατουνακιώτου, Δοσιθέου Κατουνακιώτου, ἀλλά καί τοῦ συγχρόνου μας Θεοφάνους Βατοπαιδινοῦ, συνθέ-

¹ Μεγαλυνάριο τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Κουκουζελίσσης, ποίημα Γερασίμου Μικραγιαννανίτου.

² ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Μικραγιαννανίτης (1904-1991). Μοναχός στή Μικρά Ἁγία Ἄννα, μέ καταγωγή ἀπό τή Δρόβιανη τῆς Ἡπείρου. Στό Ἅγιο Ὄρος ἀπό τά 1923 ὡς δόκιμος μοναχός στό μικρασιάτη ἅγιο γέροντα π. Μελέτιο, ἀφοσιώνεται στήν ἐκκλησιαστική ποίηση. Ἡ ὑμνογραφική του παραγωγή παραδίδει ὀγκώδεις τόμους μέ ὕμνους γιά τίς νέες γιορτές καί τούς νέους ἁγίους τῆς ἐκκλησίας μας.

Θεωρήθηκε ὡς νεώτερος ἀδελφός τῶν μεγάλων ὑμνογράφων, τιμήθηκε ὡς σύγχρονος Ἑλληνας ὑμνογράφος, ὡς «φαινόμενον σπανιωτάτης ἐλληνομαθείας καί ποιητικῆς ἐμπνεύσεως».

Ἐπάξια ὁ Π.Β. Πάσχος τόν ὀνόμασε ὑμνηπόλο ἐράσμιο, ποιητικό γέροντα, ἐρωδιό τῆς Ὁρθοδοξίας πού κεληδοῦσε καί ἔμελπε τὰ θεῖα ἄσματα ἐπί ἑβδομήντα χρόνια στήν ἅγια ὄσο καί ἄγρια Ἀθωνική ἔρημο, μέ ἓνα κολοσσαῖο πνευματικό ὑμνογραφικό ἔργο.

Εύλαβική προσκύνηση τῆς εικόνας τῆς Παναγίας τῆς Πορταϊτίσσης.
Ίερά Μονή Ἰβήρων. Ἅγιον Ὄρος.

του ἑνα ὁμορφο μωσαϊκό τῆς ψαλτικῆς παράδοσης, προφορικῆς καί γραπτῆς τοῦ ἁγιωνύμου Ὁρους.

Ψῆφιακός Δίσκος Α΄

1. Πρόκειται γιά μιά μελοποίηση τοῦ ἱερομονάχου Δανιήλ Δανιηλίδου τοῦ Κατουνακιώτου (†1929), πολύ ἀγαπητῆς στούς Ἄγιορεῖτες, ἀφοῦ δέν ὑπάρχει ἀγρυπνία πού στό τέλος τῆς νά μή σιγοψάλλουν μαζί μέ τούς Δανιηλαίους, τούς πατέρες Γρηγόριο, Ἀκάκιο, Δανιήλ καί Στέφανο, τό «Παναγία Δέσποινα...».

Εἶναι σέ ρυθμό ἐξάσημο διτρόχαιο δακτυλικό, «ὡς ἀσματομελωδεῖται ἐν Ἄγιῳ Ὄρει». Τό μέλος σύντομο, στό βαρύ ἤχο τοῦ μαλακοῦ διατόνου καί ἡ ἐρμηνεία τοῦ π. Χαραλάμπους Ἐλμαλόγλου προσδίδει τό χρωμα καί τό ἤθος τῆς ψαλτικῆς παράδοσης τοῦ Ἄθω, τῆς προσευχῆς καί τῆς κατάνυξης.

2. Παλαιά εἶναι καί ἡ παράδοση πού ὀρίζει ὅτι τό «Ἄξιόν ἐστιν» πρέπει νά ψάλλεται μόνο στό δεύτερο ἤχο, ὡς συνέχεια τῶν ψαλλόμενων λειτουργικῶν, «εἰς ὕφος κλιτόν».

Τό μεγαλυνάριο τῆς Θεοτόκου ψάλλεται σύμφωνα μέ τήν ἀγιορείτικη παράδοση, βασισμένη κυρίως στήν ἐξήγηση τοῦ Γρηγορίου Πρωτοφάλτου τῆς Μεγάλῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας (†1821), καί θυμίζει σ' ὅλους τήν φαλμώδησή του στίς ὑποδοχές Πατριαρχῶν, Βασιλέων, Ἀρχιερέων, ἀπό τήν πύλη τῶν Ἱερῶν Μονῶν ἕως τό Καθολικό, μέ τίς ταυτόχρονες κωδονοκρουσίες καί τούς λαμπροφορεμένους ἱερεῖς πού βηματίζουν ἐν χρόνῳ.

3. Πέντε απολυτικά, στους ήχους ἔσω πρώτο, τέταρτο χρωματικό και πλάγιο τοῦ πρώτου τετράφωνο, μᾶς μεταφέρουν νοερά στήν Ἱερά Μεγίστη Μονή τοῦ Βατοπαιδίου, μέ τό μοναδικό κειμήλιο τῆς Τιμίας Ζώνης τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου και τή θαυματουργό εἰκόνα τῆς Παραμυθίας, στήν Ἱερά Μονή Παντοκράτορος, μέ τή θαυματουργό εἰκόνα τῆς Γεροντίσσης, στήν Ἱερά Μονή Φιλοθέου, μέ τή θαυματουργό εἰκόνα τῆς Γλυκοφιλούσης. Τό απολυτικό τοῦ αἰοιδίμου μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου «διά τό Ἀγιώνυμον Ὅρος τοῦ Ἄθω» περιλαμβάνει τό αἶτημα πάντων πρός τήν Παναγία νά σκεπάξει τόν Ἄθωνα «ἀπό πάσης βλάβης». *Χαῖρε κεχαριτωμένη...*
4. Τό ἐπόμενο μέλος εἶναι ἀφιερωμένο στήν ἀγιασμένη εἰκόνα τῆς Πορταϊτίσσης και τήν Ἱερά Μονή Ἰβήρων. Ποίημα μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου εἶναι ὁ παρακλητικός κανόνας τῆς Πορταϊτίσσης και τά τροπάρια τῆς α' και τῆς θ' ὠδῆς πού ψάλλονται ἐδῶ σέ ἦχο πλάγιο τοῦ τετάρτου, τρίφωνο, σύμφωνα μέ τά πρότυπα *Ἀρματηλάτην Φαραῶ και Ἐξέστη ἐπί τοῦτο ὁ οὐρανός*. Ὁ μελουργός Κωνσταντῖνος Τρύφωνος συμβάλλει στήν ἀνάδειξη τῆς ιδιαίτερης ἐρμηνείας τῶν κανόνων ἀπό τούς ἀγιορεῖτες πατέρες ἐνῶ τό ἰσοκράτημα στήν τονική τοῦ ἦχου κινούμενο μέ βάση τήν ὀριζόντια ἀρμονία και ὄχι τήν κάθετη μέ ὅλες αὐτές τίς κακόηχες και «μηχανικές» ἐναλλαγές συνοδεύει διακριτικά.

5. Τό θεοτοκίο *Σαλπίσωμεν ἐν σάλπιγγι ἀσμάτων* φαλλόμενο ὡς και νῦν στόν ὄρθρο τῆς ἐορτῆς τοῦ ἀγίου Νικολάου, μπορεί νά ἀποτελέσει ἕνα ἔξοχο δείγμα μελέτης ποιήματος-σύνθεσης, μιᾶς ἀριστης σύζευξης λόγου και μέλους. Καύχημα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σταυρονικήτα, ὁ μελοποιός Συνέσιος³ (†1949) κατορθώνει νά ἐμπλουτίσει μέ ἕνα χαρισματικό τρόπο τίς σύντομες ἐπικλήσεις και ἀναφορές πρός τήν Παναγία. Τό πανηγυρικό ἦθος τοῦ πλάγιου πρώτου ἦχου δίνει τήν ἀπαιτούμενη λαμπρότητα, ἐνῶ τό παραδοσιακό κανονάρχημα ἀπό τόν Κωνσταντῖνο Κωνσταντᾶτο παραπέμπει στίς μονές, στίς σκῆτες και τά κελιά τοῦ Ἁγίου Ὁρους, στήν ἀτμόσφαιρα τῆς ἡσυχίας και τῆς ἀσκήσης. Σκληρός ἄγια, πλάγιος τοῦ πρώτου τετράφωνος, πλάγιος τοῦ δευτέρου, πλάγιος τοῦ πρώτου σκληρός, πλάγιος τοῦ τετάρτου χρωματικός εἶναι οἱ ἦχοι πού ἔπλεξαν αὐτό τό μουσικό ἐγκώμιο πρός τήν Ἀθωνίτισσα Θεοτόκο.
6. Στό μέλος τοῦ Δοσιθέου μοναχοῦ Κατουνακιώτου⁴ (†1991) ἔχει ἀποτυπωθεῖ μονοφωνικά τό ἰδιόμελο *Εὐαγγελίζεται ὁ Γαβριήλ*, ποίημα

³ ΣΥΝΕΣΙΟΣ ἱεροδιάκονος Σταυρονικήτιανός (1880-1949). Γεννήθηκε στή Σάμο, φοίτησε στή Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή και σπούδασε τή βυζαντινή μουσική στήν Κωνσταντινούπολη. Προσῆλθε ἀρχικά στήν Ἱερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου και ἐκάφη μοναχός μέ τό ὄνομα Συνέσιος. Ἀργότερα ἐγκαταβίωσε στήν Ἱερά Μονή Σταυρονικήτα, ὅπου ἔψαλλε μέχρι τήν κοίμησή του. Τόν ἀποκαλοῦσαν «τό ἀηδόνι τοῦ Ἁγίου Ὁρους», ἐνῶ τόν θεωροῦσαν ὡς τόν μεγαλύτερο ψάλτη τοῦ Ἁγίου Ὁρους τόν 20ό αἰώνα. Παρέμεινε διάκονος, ὅπως και ὁ μαθητής του Διακοδιονύσης Φιρφιρῆς, κορυφαῖος πρωτοψάλτης τοῦ Πρωτάτου.

⁴ ΔΟΣΙΘΕΟΣ μοναχός Κατουνακιώτης (1912-1991). Μοναχός, ἱεροψάλτης, ἐξαίρετος μελοποιός, ἀνέδειξε πολλούς μαθητές. Τυφλός ἀπό τήν παιδική του ἡλικία, ἀγάπησε τόσο πολύ τή βυζαντινή μουσική, ὡστε κατόρθωσε μέ βάση τό σύστημα «τυφλῆς γραφῆς» (Μπρέιγ) νά δημιουργήσει ἕνα δικό του σύστημα γραφῆς γιά τήν ἐκμάθηση τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς ἀπό τυφλούς. Μέ αὐτό τό σύστημα μετέγραψε ὅλα τά ἐκκλησιαστικά μουσικά μαθήματα. Βαθύς γνώστης και ἐκτελεστής τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, ὑπῆρξε λάτρης τοῦ Ἰακώβου πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας (†1800). Παραομιώδης ἡ φράση του «θά πεθάνω χωρίς νά χορτάσω τόν Ἰάκωβο!» (Ο.Ε.Β.Χ. Μ. Μακρῆς).

Κοσμᾶ μοναχοῦ⁵, φαλλόμενο μετά τόν Ν΄ φαλμό εἰς τήν ἑορτή τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Εἶναι τονισμένο σέ ἦχο δεύτερο, ἐνῶ ξεχωρίζουν τρεῖς μουσικές γραμμές. Ἡ πρώτη μή καταπλαγεῖς τῇ ξένη μου μορφῇ μέ νενανώ στό φθόγγο Γα, ἡ δεύτερη μηδέ δειλιάσης μέ πλάγιο τοῦ δευτέρου μαλακό χρωματικό στό φθόγγο Νη καί ἡ τρίτη ἀρχάγγελός εἰμι μέ τή χρήση μαλακοῦ διατόνου πρώτου ἦχου στό φθόγγο Δι, βάση καί τοῦ μαλακοῦ χρωματικοῦ δευτέρου ἦχου.

7. Μουσική κατάθεση μπορεῖ νά θεωρηθεῖ μιά σύνθεση μέ διάρκεια στό χρόνο. Ἐνας ἱεροδιάκονος τῆς ἐποχῆς μας, ὁ Θεοφάνης ὁ Βατοπαιδινός, γνώστης τῆς τέχνης τῆς μελοποιίας, παραδίδει τό «ὀκτάηχον μονόχορον» Θεοτόκε Παρθένε στά βήματα τοῦ Πέτρου Μπερεκέτου, χωρίς τά κρατήματα ἀνάμεσα στούς στίχους μέ ἐναρκτήριο τόν πρῶτο ἦχο στήν παλαιά του βάση, τό φθόγγο Κε καί μιά ὁμαλή πορεία τῶν ἦχων ἀπό τούς κυρίους πρὸς τούς πλαγίους.

8/9. Σειρά ἔχει ἡ θαυματουργή εἰκόνα τῆς Τριχερούσης καί ἡ Ἱερά Μονή τοῦ Χιλανδαρίου.

⁵ ΚΟΣΜΑΣ ὁ Μελωδός (περ. 685-750). Ἅγιος, ἐπίσκοπος Μαΐουμᾶ, γνωστός μέ τίς ἐπωνυμίες «Ἁγιοπολίτης», «Ἱεροσολυμίτης», ἐνῶ στίς ἀκροστιχίδες τῶν ποιημάτων του προσονομάζεται «μοναχός». Ὁρφανός ἀπό μικρός, υἱοθετήθηκε ἀπό τό Σέργιο, πατέρα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, μέ τόν ὁποῖο ἔλαβε κοινή παιδεία. Μοναχός στή Μονή τοῦ Ἁγίου Σάββα Ἱεροσολύμων. Τό ἔργο του ποιητικό καί μελοποιητικό.

Δύο στιχηρά προσόμοια τοῦ μεγάλου ἑσπερινοῦ, ποιήματα Γερασίμου Μικραγιαννανίτου, τό πρῶτο σέ ἦχο πρῶτο, πρὸς τό αὐτόμελο Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος καί τό δεύτερο σέ ἦχο τέταρτο λέγετο, πρὸς τό αὐτόμελο Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν ἀπό τό ἀγιορείτικο ἠχόχρωμα τῆς φωνῆς τοῦ σεβαστοῦ Παν. Ἀρχιμανδρίτου π. Θεοφίλου Μπουγιουλέκα.

10/11. Ἀκολουθεῖ ἡ θαυματουργή εἰκόνα τῆς Γοργοῦπηκόου καί ἡ Ἱερά Μονή τοῦ Δοχειαρίου.

Δύο στιχηρά προσόμοια τοῦ μεγάλου ἑσπερινοῦ, ποιήματα κι αὐτά Γερασίμου Μικραγιαννανίτου, τό πρῶτο σέ ἦχο πρῶτο καί τό δεύτερο σέ ἦχο τέταρτο λέγετο, μέ ἀναμνήσεις Πρωτάτου καί τό ἰδίωμα Διονυσίου Φιρφιρῆ, περίφημου πρωτοψάλτη του, ἀπό τόν Παν. Ἀρχιμανδίτη π. Χαράλαμπο Ἐλμαλόγλου.

12. «Ἄγγελος πρωτοστάτης... Χαῖρε Νύμφη ἀνύμφευτε».

Ὅλοι γνωρίζουμε τό ποίημα αὐτό ἀπό τήν ἀκολουθία τῶν Χαιρετισμῶν πρὸς τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο, τόν Ἀκάθιστο Ὑμνο, ἓνα ἀπό τά δημοφιλέστερα φιλολογικά κείμενα μέσα στούς αἰῶνες. Τώρα μᾶς δίνεται ἡ δυνατότητα νά γευθοῦμε τήν εὐλογία τῶν πανηγυρικῶν ἀγρυνιῶν τῶν θεομητορικῶν ἑορτῶν μέ ἓνα κομποσχοῖνι ἱκεσιῶν πρὸς τήν καταφυγή πάντων, τήν ὥρα πού ψάλλεται τό ἀργό μέλος τοῦ μαθή-

ματος «εἰς τὴν λιτὴν τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ», σύνθεση Γερμανοῦ Προηγούμενου Βατοπαιδινοῦ (†1932)⁶. Μιά μουσική περιδιάβαση ἀντιπροσωπευτικὴ τῆς ἀξίας τῆς ψαλτικῆς τέχνης μέ τόν πλοῦτο καί τὴν ποικιλία τοῦ μέλους, μέ τίς ἐναλλαγές τῶν δομῶν τῆς ὀκταηχίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας μουσικῆς στόν πρῶτο οἶκο τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου μέ τὴν ἀλφαβητικὴ ἀκροστοιχίδα (Α-Ω).

Ὁ πρῶτος στίχος ἔχει μελοποιηθεῖ στόν πρῶτο ἦχο ἐκ τοῦ Κε. Ἀξιοπρόσεκτη ἡ πτώση στόν πλάγιό του, ἓνα διάστημα πέμπτης πιο κάτω, ὅπως στίς λέξεις *ἐπέμφθη* καί *τοιαῦτα*, ὁ εὐρυθμος τονισμός τοῦ *χαῖρε*, τό σκληρό διάτονο στή φράση καί *σύν τῇ ἀσωμάτῳ φωνῇ*, ὁ παπαδικός ἄγια στή φράση *σωματούμενόν σε Κύριε*, ἡ χρήση τῆς σπάθης τῶν νεωτέρων στή φράση *ἐξίστατο καί ἴστατο*.

Ὁ δεύτερος στίχος ἔχει μελοποιηθεῖ στό δεύτερο ἦχο. Ἰδιαιτέρος εἶναι καί ἐδῶ ὁ τονισμός τῶν *χαῖρε*, πλήρες τό ἄκουσμα τοῦ μαλακοῦ χρώματος γιά νά καταλήξει ὁ στίχος στό φθόγγο Νη, ὅπου θεμελιώνεται ἦχος πλάγιος τοῦ δευτέρου μαλακός, χρωματικός, στή φράση *δι' ἧς ἡ ἀρά ἐκλείψει*.

Ὁ τρίτος στίχος ἔχει μελοποιηθεῖ στόν «προάρχοντα» τρίτο ἦχο καί καλύπτει τό «ἀπλοῦν» ἦθος τοῦ ἦχου.

⁶ ΓΕΡΜΑΝΟΣ Προηγούμενος Βατοπαιδινός (1862-1932). Ὁ μουσικολογιώτατος Προηγούμενος τῆς Μονῆς Βατοπαιδίου Γερμανός γεννήθηκε στά Σκόπια τῶν Προικοννήσων τό 1862. Ἀφοῦ ἀποφοίτησε ἀπό τὴ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, σέ ἡλικία 17 ἐτῶν, ἦλθε στή Μονή. Μοναχός τό 1883, ἱερομόναχος τό 1898, προάγεται σέ Προηγούμενο. Τό 1903 ἐκδίδει μέ προσωπική δαπάνη τὴν ἀκολουθία τῆς Ἁγίας Ζώνης καί τοῦ ἁγίου Εὐδοκίμου, μέ μέλη τῶν Ματθαίου Ἐφεσίου καί Σπυρίδωνος Θεσσαλονικέως. Τό 1914 ἐκδίδει «Μουσικόν Ἐγκόλπιον τῆς Λειτουργίας». Ἔχει συγγράψει ἀκόμη ἓνα ὀγκῶδες θεωρητικό τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

Ὁ ἱερομόναχος μελοποιός προτίμησε γιά τόν τονισμό τῶν φράσεων ἡ ἀνάκλησις καί ἡ λύτρωσις τὴν ἐπανάληψη μιᾶς ὁμορφῆς ἀνάβασης τῶν πρῶτων ἦχων τοῦ μαλακοῦ διατόνου ἐνῶ γιά τίς λέξεις τῶν δακρῶν τά μικροδιαστήματα τῆς σπάθης.

Ὁ τέταρτος στίχος ἔχει μελοποιηθεῖ στόν τέταρτο ἦχο, ἄγια, τῆς παπαδικῆς. Ἐνδιαφέρουσα ἐδῶ ἡ κορύφωση τῆς λέξης *δυσανάβατον*, ἡ ἀνάπτυξη τῶν θέσεων τοῦ παπαδικοῦ ἄγια μέ τίς ἀντίστοιχες μελωδικές ἔλξεις, τό πέρασμα ἀπό τόν πλάγιο τοῦ τετάρτου στίς λέξεις *χαῖρε βάθος* καί ἡ πτώση στόν ἀντίφωνο ἄγια στή λέξη *δυσθεώρητον*. Ὁ πέμπτος στίχος ἔχει τονισθεῖ στόν ἦχο πλάγιο τοῦ πρώτου. Οἱ γραμμές λιτές διατηροῦν τὴν ἐπιβλητικὴ παρουσία τοῦ ἦχου.

Ὁ ἕκτος στίχος ἔχει τονισθεῖ στόν πλάγιο τοῦ δευτέρου. Ἡ ἀρχὴ τῶν δύο *χαῖρε* ἐντυπωσιακὴ ὡς ἔμπνευση. Τό πρῶτο *χαῖρε* στή βάση τοῦ ἦχου, τό δεύτερο στήν ἐπταφωνία. Ἡ διάσπαση τοῦ σκληροῦ χρώματος γίνεται μόνο μέ μικρές φράσεις τοῦ μαλακοῦ διατόνου μέσω τοῦ παπαδικοῦ ἄγια.

Ὁ ἕβδομος στίχος μελοποιημένος στό βαρὺ ἦχο διατηρεῖ τά κύρια χαρακτηριστικά τοῦ ἦχου, σύμφωνα μέ τὴ μελοποιητικὴ δραστηριότητα τοῦ ἀργοῦ στιχηραρίου, μέ τό συνδυασμὸ ἀκούσματος μαλακοῦ καί σκληροῦ διατόνου καί τό ἰσοκράτημα νά ἀλλάζει πότε στόν Πα, ὅπου θεμελιώνεται ἦχος πλάγιος τοῦ πρώτου, πότε στόν Νη, ὅπου θεμελιώνεται ἦχος πλάγιος τοῦ τετάρτου.

Ὁ ὄγδοος στίχος ἔχει τονισθεῖ στόν ἦχο πλάγιο τοῦ τετάρτου. Ἡ με-

Παναγία ἡ Γλυκοφιλοῦσα.
Ἱερά Μονή Φιλοθέου. Ἅγιον Ὄρος.

© Ἱερά Μονή Φιλοθέου

λωδία τοῦ χαῖρε μέ ἀλυσιδωτές ἀνιούσες φράσεις σέ ὅλη τή φορά τοῦ πλαγίου τετάρτου ἤχου, σύμφωνα μέ τό ὀκτάχορδο σύστημα μέ γραμμή νανά στήν ἑπταφωνία του, μᾶς ὁδηγεῖ στό μικρό κράτημα πρῖν ἀπό τό καταληκτικό χαῖρε Νύμφη ἀνύμφευτε, στόν ἔσω πρώτο ἤχο.

13. Τό περίφημο κράτημα τοῦ Παναγιώτου Χαλάτζογλου τοῦ Πρωτοψάλτου, διδασκάλου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, μαθητῆ στό Ἅγιον Ὄρος τοῦ Δαμιανοῦ τοῦ Βατοπαιδινοῦ (1728 περίπου), μιά κορυφαία δημιουργία στήν κατηγορία τῆς ψαλτικῆς τέχνης τῶν κρατημάτων, μέ τίς ἄσημες, χωρίς νόημα συλλαβές, πού ὁδηγοῦν ὅμως πρὸς τά «νοούμενα», κλείνει τόν πρώτο ψηφιακό δίσκο.

Ἡ μελική μεταχείριση τοῦ κρατήματος στόν ἤχο πλάγιο τοῦ πρώτου πεντάφωνο, μέ τό γλυκύτατο ἄκουσμα τοῦ σκληροῦ διατόνου καί τήν παράλληλη ὑπήχηση τοῦ ἴσου αὐστηρά καί μόνο στόν Πα, τό κατατάσσει στά μελίρρυτα κρατήματα τῆς θαυμαστῆς Βυζαντινῆς ψαλτικῆς τέχνης, τῆς μουσικῆς μας κληρονομιάς.

Ψηφιακός Δίσκος Β΄

1. Μιά σύγχρονη καταγραφή τῆς μουσικῆς παράδοσης μπορεῖ νά διασώσει μουσικές φράσεις καί ποικίλματα μοναχῶν ψαλτῶν σέ μέλη πού φάλλονται συχνά στίς νυχθήμερες ἀκολουθίες τοῦ Ὄρους ὅπως τό τροπάριο τῶν μακαρισμῶν τοῦ πρώτου ἤχου *Τήν Μητέρα σου προσά-*

γει σοι εἰς ἰκεσίαν ὁ λαός σου, Χριστέ, πού ἀκολουθεῖ ἐδῶ ὡς καί νῦν τοῦ συντόμου πολυελέου.

Τό μέλος τοῦ ἱεροδιακόνου Θεοφάνους τοῦ Βατοπαιδινοῦ ἐκ Ξάνθης (γεν. 1977), ἄν καί σύντομο, προσλαμβάνει ἕναν ἰδιαίτερο χαρακτήρα, μέ τό σκληρό χρῶμα τοῦ πλαγίου τοῦ δευτέρου στίς λέξεις *εἰς ἰκεσίαν*, μέ μιά μουσική γραμμή νά ὀδηγεῖ στήν τετραφωνία τοῦ μέλους στή φράση *τούς οἰκτιρμούς σου*, μέ τόν ἅγια στή φράση *ἵνα σέ δοξάζομεν*.

2. «Κανῶν χαρμόσυνος» ὀνομάζεται ἀπό τόν ἅγιο Νικόδημο τόν ἀγιορείτη στό «Θεοτοκάριό» του «ψαλλόμενος τῷ Σαββάτῳ τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου». Τά τροπάρια τοῦ κανόνος εἶναι ποίημα Ἰωσήφ Ὑμνογράφου⁷, οἱ εἴρμοί ποίημα Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ⁸. Μέ ἰδιαίτερο σεβασμό πρὸς τό πρόσωπο τῆς Μητέρας τοῦ Θεοῦ, προσκυνητές στήν Ἱερά Μονή Διονυσίου, μπροστά στή θαυματουργό εἰκόνα τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου, προσφέρουμε τήν α', τήν γ', καί τήν θ' ὠδή ἐνός μνημειώδους κανόνος. Ἡ ἱστορία του μᾶς ὀδηγεῖ στήν Κωνσταντίνου Πόλη, τή Βασιλεύουσα. Γενεές γενεῶν τόν ἔψαλλαν καί θά τόν ψάλλουν ὡς ὕμνο ἀγάπης, ἀφιέρωσης, ἐλπίδας καί εὐγνωμοσύνης πρὸς τήν Παναγία.

⁷ ΙΩΣΗΦ ὁ ὕμνογράφος (816-886). Ἅγιος, μέ τήν ἐπωνυμία «Ξένος», λόγω τῆς καταγωγῆς του ἀπό τή Σικελία, βυζαντινός ἐκκλησιαστικός ποιητής, πολυγραφώτατος, «πατήρ τῆς Παρακλητικῆς».

⁸ ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ Δαμασκηνός (676-756). Ἅγιος, μοναχός στή Μονή τοῦ Ἁγίου Σάββα τῶν Ἱεροσολύμων, διδάσκαλος καί ὕμνογράφος μέ τεράστιο συγγραφικό ἔργο καί σπουδαία συμβολή στήν ἐκκλησιαστική ποίηση καί μουσική. Ὁ διαπρεπέστερος τῶν ποιητῶν κανόνων, καθορίζει τούς ὀκτώ ἤχους τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καί δημιουργεῖ τήν «Ὀκτώηχο».

Ἡ ἐρμηνεία του ἀπό τούς πατέρες Θεόφιλο καί Χαράλαμπο μᾶς χαροποιεῖ ἰδιαίτερα γιατί εἶναι ἀληθινή καί καρδιακή. Μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι ἡ μουσική τῆς ἐκκλησίας μας εἶναι κυρίως ἀναγωγική, ἐκ τῶν ἔσω πρὸς τά ἄνω, καί τέχνη λειτουργική. Ὁ ἦχος εἶναι τέταρτος, λέγετος.

3. Τό τρίτο μέλος αὐτοῦ τοῦ ψηφιακοῦ δίσκου παραπέμπει στό Πρωτᾶτο τῶν Καρυῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους καί στή θαυματουργό εἰκόνα τοῦ Ἄξιόν ἐστιν. Μπροστά στήν εἰκόνα αὐτή ἐκφωνήθηκε ἀπό τόν ἀρχάγγελο Γαβριήλ τό Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς. Ψάλλεται ὡς δοξαστικό τοῦ μεγάλου ἐσπερινοῦ σέ ἦχο τέταρτο στιχηραρικό μέ τή μελική ἄρμωση τῶν τετάρτων ἤχων: τοῦ παπαδικοῦ ἅγια (Δι), τοῦ στιχηραρικοῦ ἅγια (Πα) καί τοῦ εἰρμολογικοῦ λεγέτου (Βου). Τό σκληρό χρῶμα καί μάλιστα στό ὀξύ τετράχορδο τοῦ ἤχου παρουσιάζει μέ μεγαλύτερη δυναμική τίς κύριες λέξεις *Θεοτόκε ὑπερύμνητε* γιά νά ἐπιστρέψει καί πάλι στό μαλακό διάτονο μέσω μιᾶς φράσης μαλακοῦ χρώματος καί νά ὀλοκληρώσει μέ μελωδική γραμμή λεγέτου. Κανοναρχεῖ ὁ Κωνσταντῖνος Κωνσταντᾶτος.

4. Τό ἀπ' αἰῶνος μυστήριον... Εἶναι τό δοξαστικό τῶν αἰνῶν τῆς ἐορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, ποίημα Θεοφάνους⁹, τονισμένο σέ ἦχο δεύτερο. Ἀποδίδεται μονοφωνικά ἢ σύνθεση τοῦ μουσικά χαρισμα-

⁹ ΘΕΟΦΑΝΗΣ ὁ Γραπτός (περ. 800-850). Ἅγιος, μοναχός στή μονή τοῦ Ἁγίου Σάββα, μετέπειτα μητροπολίτης Νικαίας, μέ τήν ἐπωνυμία «μελωδός». Ἐξῆσε στά Ἱεροσόλυμα καί συνέβαλε καί αὐτός στή διαμόρφωση καί μελοποίηση τῶν ἀκολουθιῶν.

τικοῦ γέροντος Δοσιθέου μοναχοῦ, ἀπό τήν ἔρημο τῶν Κατουνακίων. Οἱ πρόσθετες πινελιές καί τά στολίσματα δίνουν μιά πρόσθετη χάρη στό μέλος, χωρίς να ἀλλοιώνουν τό βασικό κορμό τῶν μελοποιήσεων τοῦ Πέτρου Πελοποννησίου ἢ τοῦ Στεφάνου Λαμπαδαρίου. Ἐσωτερική διάθεση χαρᾶς ἐκφράζεται μέ τόν καλύτερο τρόπο στή φράση τοῦ πρώτου ἤχου μέ βάση τό φθόγγο Δι καί τή μετάβαση ἀπό τό χρωματικό στό διατονικό ἄκουσμα: *Εὐφραινέσθω ἡ κτίσις, χορευέτω ἡ φύσις.*

5. *Χαίροις ἡ τοῦ Ἄθω καταφυγή...* Ἐνας ἀκόμη χαιρετισμός πρός τή Θεοτόκο τοῦ Ἄθω, τήν ἔφορον κόρη, τήν κραταιάν βοήθειαν, τόν πύργον ἰσχύος, μέ τό μεγαλυνάριο τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου «διά τό Ἁγιώνυμον Ὅρος τοῦ Ἄθω», ποίημα Γερασίμου μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου, σέ ἤχο δεύτερο καί στή γνωστή μουσική φόρμα τῶν μεγαλυναρίων τῆς προφορικῆς παράδοσης τοῦ Ἁγίου Ὁρους.
6. Ἡ ἀξία τῶν μεγάλων μαθημάτων αὐξάνει συνεχῶς ὅσο ἀνακαλύπτει κανεῖς τόν πλοῦτο πού μπορεῖ νά κρύβεται, ὡς μουσικός θησαυρός, σ' ἓνα χειρόγραφο μιᾶς ἀγιορείτικης μονῆς. Κόσμημα ψαλτικῆς τέχνης μπορεῖ νά θεωρηθεῖ αὐτή ἡ σύνθεση τοῦ Ἰωάσαφ διδασκάλου Διονυσιάτου¹⁰, μάθημα ψαλλόμενο στή λιτή, πού ἔρχεται νά προστεθεῖ στά θεομητορικά μέλη, τά ἀναφερόμενα στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο, καί μάλιστα τά ἀργά, τά μελισματικά, πού ψάλ-

¹⁰ ΙΩΑΣΑΦ ἱερομόναχος Διονυσιάτης (†1866). Ὁ διδάσκαλος Ἰωάσαφ Διονυσιάτης, Σερραῖος στήν κα-

λονταν ἄλλοτε ἢ ψάλλονται ἀκόμη καί σήμερα σέ ὀρισμένες Ἱερές Μονές καί Ἱερούς Ναούς ἐδῶ στόν κόσμο. Σκοπός, νομίζω, τῶν συνθέσεων αὐτῶν λειτουργικός ἦταν ἡ ἐπιμήκυνση τῶν πανηγυρικῶν ἀγρυπνιῶν. Θέλοντας νά συνεισφέρουν ἠχητικά δίνουν τόν ἀπαιτούμενο χρόνο γιά αὐτοσυγκέντρωση, ἔξοδο ἀπό τά γήινα, προσευχή καί ἐπικοινωνία μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό καί τή Μητέρα Του. Ὁ διδάσκαλος Ἰωάσαφ διατήρησε τόν ἤχο τοῦ ποιήματος καί μάλιστα ἀπό τό φθόγγο Πα τοῦ ἔσω πρώτου ἤχου καί ὄχι τό φθόγγο Κε, παλαιά βάση τοῦ πρώτου ἤχου ὅπου ψάλλονταν συνήθως παρόμοιες συνθέσεις, γιά νά ἀναπτύξει τό γνωστό μας ἀπολυτίκιο τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἀναρωτιέται κανεῖς: Γιά νά φαλλεῖ στήν Ἱερά Μονή Ἰβήρων καί τήν πολύωρη ἀγρυπνία τῆς 15ης Αὐγούστου (στίς 28 τοῦ μηνός, λόγω ἡμερολογίου) ἢ λόγω τῶν λειτουργικῶν ἀναγκῶν τῆς μονῆς; Ἀποτελοῦσε ἀπλᾶ καρπό τοῦ πολυγραφώτατου ἔργου του, ἐξηγηματικοῦ καί συνθετικοῦ, χωρίς χρήση στήν ἐκκλησία; Τό ἀποτέλεσμα εἶναι τό ἴδιο καί τό ἄκουσμα τοῦ ποιήματος προξενεῖ δέος μέ τήν ἀρμονία καί τήν ἐξελικτική του πορεία, τίς κορυφώσεις καί, τέλος, τό περίτεχνο καί μεγαλοπρεπές κράτημα.

Ἡ ἀρχή τῆς σύνθεσης, ἓνας μουσικός πρόλογος, διαγράφεται ὡς συ-

ταγωγή, ἓνας ἀπό τούς σημαντικότερους συνθέτες ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς τοῦ 19ου αἰ. Κωδικογράφος, μελοποιός δεινός καί ἐξηγητής ἐπιδέξιος, μέ ἄρτια μουσική κατάρτιση καί πληθωρική κωδικογραφική παραγωγή, μέ περισσότερους ἀπό 40 κώδικες. Μαθητής τοῦ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, ἀπό τούς πρώτους Ἀγιορεῖτες βαθεῖς γνώστες τῆς παλαιᾶς βυζαντινῆς σημειογραφίας μέ πολύπλευρο ἔργο, ἐρμηνευτικό καί συνθετικό.

νέχεια τοῦ ἀπηχήματος καί ἐντυπωσιάζει. Ἀκολουθοῦν οἱ μελωδικές φόρμες πού ὀδηγοῦν στήν παρουσία ἀνά τούς αἰῶνες μεγάλων μαϊστόρων καί μελοποιῶν καί τήν περιγραφή τῶν φάσεων τῆς μελοποιίας. Καί αὐτό ἀπορρέει ἀπό τή γνώση τῆς παλαιᾶς καί τῆς νέας μεθόδου πού εἶχε αὐτός ὁ ὀνομαστός Ἀγιορείτης μουσικός.

Ἔχοντας τό χάρισμα καί τήν ἰκανότητα τοῦ μελίζειν μέσω τοῦ Κουκουζέλη, τοῦ Κορώνη, τοῦ Μπαλασίου, τοῦ Μπερεκέτου, πλέκει τό δικό του μελοποιητικό ἴστό, ἐφαρμόζοντας τό τοῦ Μανουήλ Χρυσάφου, θεωρητικοῦ καί μελουργοῦ τοῦ 17 αἰῶνος, «ποικίλη τε καί πολυσχιδής ἢ μεταχειρίσεις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης».

Ὁ ἐναρκτήριο πρῶτος ἦχος ἀπό τίς λέξεις τήν παρθενίαν ὀδεύει στόν πλάγιο τοῦ πρώτου τοῦ σκληροῦ διατόνου, παρεμβάλλεται τό ἄκουσμα τοῦ βαρέως τοῦ μαλακοῦ διατόνου στή φράση ἐν τῇ κοιμήσει, ἐπανέρχεται στόν ἔσω πρῶτο, περνάει ἀπό τό σκληρό χρωματικό πλάγιο τοῦ δευτέρου στίς λέξεις οὐ κατέλιπες, κάνει μιά πτώση στόν κάτω Κε τῆς ὑπάτης, ὅπου θεμελιώνεται ἦχος πλάγιος τοῦ πρώτου, στή λέξη Θεοτόκε, γιά νά ἀρχίσει μιά ἀνοδική πορεία στή λέξη μετέστης μέ ἅγια παπαδικό καί πρῶτο τετράφωνο. Ἐπανέρχεται τό σκληρό διάτονο στή φράση πρὸς τήν ζώην μήτηρ ὑπάρχουσα μέ ὁμορφα ἠχητικά σχήματα, γιά νά τήν κλείσει ὡς φράση ὁ Ἰωάσαφ καί πάλι μέ βαρύ στόν κάτω Ζω. Σκοπός του ἡ ἐπταφώνηση ὡς διφωνία τοῦ ἅγια μέ ὀλοκλήρωση τῆς φράσης στή βάση τοῦ ἦχου, γιά τήν ἀνάδειξη τῆς φράσης τῆς ζωῆς. Ἡ λέξη λυτρουμένη ἔχει ἕνα ποιητικό βᾶρος πού

ἐμφανίζεται καλύτερα στό μέλος μέ μιά μακρόσυρτη, ἀλλά ποιοτική μουσική γραμμή. Δέ λείπει, ἀκόμη, ἡ χρήση τῆς σπάθης στή φράση ἐκ θανάτου προκειμένου νά νοηματοδοτηθεῖ ἡ λύπη τοῦ θανάτου τῆς Θεοτόκου σέ μιά συνύπαρξη μέ τό μαλακό διάτονο, τό σκληρό χρῶμα τοῦ πλαγίου δευτέρου τετραφώνου, τό σκληρό διάτονο καί πάλι, πρίν ἀπό τήν καταληκτική φράση τᾶς ψυχᾶς ἡμῶν.

Τό κράτημα, ἕνα ἰδιαίτερο εἶδος μελοποιίας μέ κορυφαία θέση στή μουσική συνείδηση ὄλων πού ἀκολουθεῖ τό ἐκτενές μάθημα, ἀκόμη καί ὡς αὐτοτελής σύνθεση, ἀποτελεῖ ἕνα ἔξοχο δείγμα μουσικῆς, ἀντιπροσωπευτικό γιά τή δύναμη πολιτισμοῦ αὐτῆς τῆς τέχνης τῶν Βυζαντινῶν καί τῶν Μεταβυζαντινῶν χρόνων, ἀλλά καί τῆς σύγχρονης παρουσίας πού μπορεῖ καί πρέπει νά τή διακονεῖ.

Ἐνα τέτοιο κράτημα πρέπει νά ἄκουσε ὁ ὀσιώτατος γέροντας Ἐφραίμ ὁ Κατουνακιώτης (†1998) στούς Δανιηλαίους, ὅταν εἶπε ὅτι εἶδε τήν Παναγία νά νανουρίζει τό Χριστό.

Οἱ μουσικές φράσεις μικρές, σέ εὐρυθμία μουσικά τόξα, μέ ἐξαιρέσεις πού χαρακτηρίζουν τίς μελοποιήσεις τοῦ Ἰωάσαφ. Ἀξιοσημείωτη μπορεῖ νά χαρακτηριθεῖ ἡ παρουσία τῆς χροᾶς τοῦ κλιτοῦ, συνηθισμένη ἢ συρραφή τῶν νενανισμῶν μέ τά τεριρέμ.

Διαστηματικά κυριαρχοῦν οἱ ἦχοι τοῦ διατονικοῦ γένους (μαλακοῦ καί σκληροῦ) μέ μικρές παρεμβολές τοῦ χρωματικοῦ γένους.

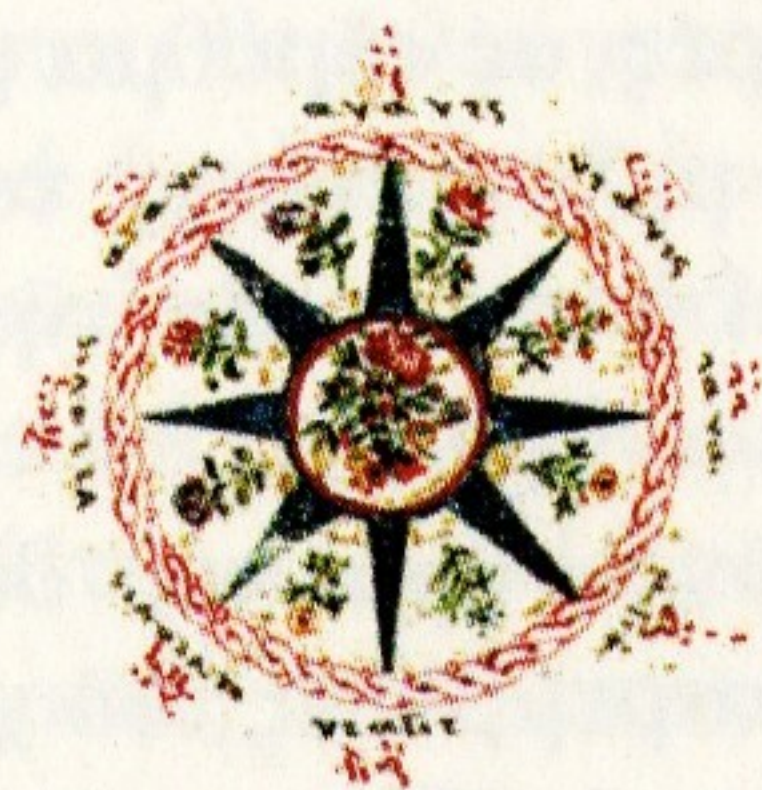
Ἐνάργεια στό μέλος δίνουν οἱ φθόγγοι τῆς ἠχητικῆς περιοχῆς τῆς νήτης. Ὁ ἐπίλογος δίνεται μέ τήν τελευταία φράση καί ταῖς πρεσβεΐαις ταῖς

σαῖς λυτρουμένη ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς ἡμῶν, μέσω τῶν ἤχων πρώτου τετραφώνου, πλαγίου δευτέρου καί τοῦ θεμελιώδους χαμηλοῦ πρώτου ἤχου.

Δίκαια ὁ Γρ. Θ. Στάθης ἔγραψε στά 1998: «Τό Ἅγιον Ὅρος [...] εἶναι τό καύχημα τῆς Ὁρθοδοξίας καί τῶν μοναχῶν τό περιήχημα. Καύχημα, γιατί ἡ ὀρθόδοξη λατρεία τελεῖται ἐδῶ μέ τόν καλύτερο δυνατό τρόπο καί περιήχημα, γιατί ἡ ἠχητική ἔκφραση, ὀργανωμένη στήν ψαλτική τέχνη, ἀποτελεῖ τήν ἀναφορά τῶν μοναχῶν στό Θεό [...] καί ἐξαιρέτως στή Θεοτόκο».

«Ὡς οἰκονόμος ἡμῶν Κουκουζέλισσα, τά καθ' ἡμᾶς οἰκονόμει ἐκάστοτε, καί δίδου ἐν πᾶσι βοήθειαν...»¹¹

Κωνσταντῖνος Ἀθ. Ἀγγελίδης
Πρωτοψάλτης καί δάσκαλος τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης

¹¹ Κοντάκιο τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Κουκουζελίσσης, ποίημα Γερασίμου Μικραγιαννανίτου.

Ὁ π. Ἀκάκιος καί ὁ π. Στέφανος τῆς ἀδελφότητος τῶν Δανιηλαίων
στήν Ἱερά Μεγίστη Μονή τοῦ Βατοπαιδίου.

Παναγία ἡ Γερόντισσα καί Ἐλαιοβρύτισσα.
Ίερά Μονή Παντοκράτορος. Ἅγιον Ὄρος.

ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΩΝ ΥΜΝΩΝ

Ψηφιακός Δίσκος Α΄

1

Παναγία Δέσποινα. Θεοτοκίον.

Ἦχος βαρύς.

Παναγία Δέσποινα, ὑπό τήν σκέπην σου πάντες, οἱ δοῦλοι σου τρέχου-
καί παρακαλοῦμεν σε οἱ ἀνάξιοι· πρόφθασον καί λύτρωσε ἡμᾶς, ἀπό πά-
σης περιστάσεως καί ἀπό θάνατον, τόν ἐξαφνικόν καί πανώλεθρον· οἶδα-
μεν ὅτι δύνασαι, πάντα ὅσα ἂν θέλῃς καί βούλῃσαι· Δέσποινα τοῦ κόσμου,
ἐλπίς καί προστασία τῶν πιστῶν, Χαριτωμένη ἐπάκουσον, τῶν παρακα-
λούντων Σε.

2

Ἄξιόν ἐστιν. Τό μεγαλυνάριον τῆς Θεοτόκου.

Ἦχος β΄. «Κατά τήν ἀγιορειτικήν παράδοσιν».

Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς, μακαρίζειν Σε, τήν Θεοτόκον, τήν ἀειμακάριστον, καί
παναμώμητον, καί Μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Τήν τιμιωτέραν τῶν Χερουβείμ, καί
ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφεείμ, τήν ἀδιαφθόρως Θεόν Λόγον τεκοῦσαν,
τήν ὄντως Θεοτόκον, Σέ μεγαλύνουμεν.

Ἀπολυτίκια.**Ἀπολυτίκιον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Παραμυθίας.***Ἦχος α΄. Τοῦ λίθου σφραγισθέντος.*

Τῆς ποιμένης κυκλωθείσης ὑπό τῶν πολεμίων, καί τῶν διωκτῶν ὑλακτού-
ντων κατά τῶν σῶν προβάτων, προσείπας τῷ δούλῳ Σου Ἀγνή, καθ' ὕπαρ
φωνήσασα αὐτῷ· διά τοῦτο καί χορεῖαι τῶν μοναστῶν, κραυγάζουσι Θεο-
τόκε· δόξα τῇ ἀντιλήψει σου Σεμνή, δόξα τῇ προστασίᾳ σου, δόξα Παρα-
μυθία, σοί μόνη Πανύμνητε.

Ἀπολυτίκιον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου*«διά τό Ἀγιώνυμον Ὅρος τοῦ Ἄθω».**Ποίημα μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου.**Ἦχος δ΄. Ταχύ προκατάλαβε.*

Τό Ὅρος τοῦ Ἄθωνος, Θεογεννήτορ Ἀγνή, ὃ κλῆρον ἀπέδειξας τῇ τοῦ Υἱοῦ
σου βουλῇ, τῆς σῆς θείας χάριτος· σκέπε ἐκ πάσης βλάβης, τῇ θερμῇ ἀρωγῇ
σου· πίστει γάρ σοι προστρέχει, καί θερμῶς ἀνακραῖζει· Χαῖρε Κεχαρι-
τωμένη, ὁ Κύριος μετά σοῦ.

Ἀπολυτίκιον τῆς Ἀγίας Ζώνης.*Ἦχος πλ. α΄. Τόν συνάναρχον Λόγον.*

Ὡς ἀσύλητον πλοῦτον τήν θείαν Ζώνην σου, Βατοπαιδίου ἢ μάνδρα, καί
ἀγαθῶν χορηγόν, παμμακάριστε κατέχουσα κραυγάζει σοι· ζῶσον ἡμᾶς
τούς εὐλαβῶς, προσιόντας εἰς αὐτήν, δυνάμει αὐτῆς τῇ θείᾳ, καί τήν ἰσχύν
τοῦ δολίου, λῦσον διάσωσμα Παρθένε πιστῶν.

Ἀπολυτίκιον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Γεροντίσσης.*Ποίημα μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου.**Ἦχος δ΄. Ταχύ προκατάλαβε.*

Ὡς μήτηρ φιλεύσπλαγχος, Χριστοῦ τοῦ πάντων Θεοῦ, Γερόντισσα πέφη-
νας, ἐν συμπαθείᾳ πολλῇ, ἡμῶν Ἀειπάρθενε· ὅθεν ὑπό τήν σκέπην, τῆς θερ-
μῆς σου πρεσβείας, σπεύδοντες καθ' ἑκάστην, εὐλαβῶς σοι βοῶμεν· Χαῖρε
Κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετά σοῦ.

Ἀπολυτίκιον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Γλυκοφιλούσης.*Ποίημα μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου.**Ἦχος α΄. Τῆς ἐρήμου πολίτης.*

Ὡς πολύτιμον γέρας τήν ἀγίαν εἰκόνα σου, ἡ Μονή Φιλοθέου κεκτημένη
ἀγάλλεται· ἐν ταύτῃ γάρ ὁρῶντές σε Ἀγνή, ὡς νήπιον φιλοῦσαν τόν Χρι-
στόν, μεγαλύνομεν τήν δόξαν σου τήν πολλήν, Παρθένε ἐκβοῶντές σοι· δό-
ξα τοῖς μεγαλείοις σου Ἀγνή, δόξα τῇ συμπαθείᾳ σου, δόξα τῇ πρὸς ἡμᾶς
σου προμηθείᾳ Ἄχραντε.

*Παρακλητικός κανών
τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πορταϊτίσσης.
Ποίημα Γερασίμου μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου.
Ἦχος πλ. δ'. Ὡδή α'. Ἀρματηλάτην Φαραώ.*

Ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Τά μεγαλεῖα τῆς σεπτῆς εἰκόνοσ σου, ἀνευφημῆσαι τολμῶν, ἐν ὑλικῇ γλώσση, καί ῥυπῶσι χείλεσι, τῆς πυριμόρφου δέομαι, καθαρσίου λαβίδος, ἧς Ἡσαΐας ἠξίωται, Μήτηρ τοῦ Θεοῦ ἀπειρόγαμε.

Ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Ῥῶσιν καί χάριν ἀληθῆ καί ἔλεος, ἡ σὴ ἅγια εἰκῶν, δαψιλῶς βλυστάνει, ὡς πηγὴ ἀκένωτος, καί θλίψεων τοὺς ἄνθρακας, καταπαύει Παρθένε, δρόσω τῆς σῆς ἀγαθότητος, πάντων τὰς καρδίας εὐφραίνουσα.

Δόξα Πατρί καί Υἱῷ καί Ἀγίῳ Πνεύματι.

Ὁδυνηρῶν ἐπιφορῶν ἀπάλλαξον, καί νοσημάτων δεινῶν, καί τῶν ἐν τῷ βίῳ, Κόρη περιστάσεων, τοὺς εὐλαβῶς προστρέχοντας, τῇ σεπτῇ σου εἰκόνι, τῇ δοξασθεΐσῃ Πανάχραντε, τῇ ἐπισκιάσει τῆς δόξης σου.

Καί νῦν καί αἰεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὑπερθεν Κόρη τῶν πυλῶν ἠυδόκησας, τῆς τῶν Ἰβήρων Μονῆς, τό θεοειδές σου, σωθῆναι ἐκτύπωμα· ἐντεῦθεν Πορταΐτισσα, φερωνύμως ἐκλήθης, ὡς θυρωρός αὐτεπάγγελτος, ταύτης σου τῆς ποιμνῆς καί πρόμαχος.

Ὡδή θ'. Ἐξέστη ἐπὶ τοῦτο ὁ οὐρανός.

Ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Ὡς θάλαμον ὠραῖον καί φαεινόν, ὡς εὐώδη νυμφῶνα Πανάμωμε, ὡς εὐανθῆ, κῆπον καί παράδεισον εὐθαλῆ, ὡς νοητόν ἁγίασμα, ὡς χρυσοπορφύρωτον κιβωτόν, ὡς ἔμψυχον χωρίον, καί πύρινον ὡς θρόνον, τὴν σὴν εἰκόνα ὀνομάζομεν.

Ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Ἴσχύν καί θυμηδίαν ἐν τοῖς δεινοῖς, καί παράκλησιν Κόρη ἐν θλίψεσι, δίδου ἡμῖν, τοῖς ὑπὸ τὴν σκέπην σου τὴν σεπτὴν, Παρθένε Πορταΐτισσα, πίστει καταφεύγουσιν ἀκλινεῖ, συγχώρησιν πταισμάτων, ἡμῖν ἐξαιτουμένη, καί μετοχὴν ζωῆς τῆς κρείττονος.

Ἵπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Μή παύση περισκέπουσα ἐν παντί, τό περίβλεπτον Ὅρος σου Ἄχραντε, τό εὐλαβῶς, Κόρη ἐν ἡμέρα τε καί νυκτί, τό ἅγιόν σου ὄνομα, φέρον ἐν τῷ στόματι καί νοῖ, παρέχουσα ἐν τούτῳ, τῆς σῆς ἐπιστασίας, χειρὶ πλουσία τά γνωρίσματα.

Ἵπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Ναμάτων ψυχοτρόφων καί γλυκερῶν, ὡς πηγὴ σωτηρίου ἀκένωτος, βλύζεις αἰεὶ, ρεῖθρα τά θεόβρυτα μυστικῶς, καί ἄπασαν τὴν ποιμνὴν σου, ἄρδεις καί εὐφραίνεις προφητικῶς, ἀλλὰ καί μετὰ τέλος, ἡμᾶς ἀκατακρίτους, τῷ σῶ Υἱῷ Ἁγνῇ παράστησον.

Δόξα Πατρὶ καί Υἱῷ καί Ἁγίῳ Πνεύματι.

Ἡ ἄχραντος εἰκὼν σου καί εὐκλεής, ὥσπερ ἥλιος Κόρη ὑπέρλαμπρος, αἴγλη τῆ σῆ, ἐκ τῆς τῶν Ἰβήρων σεπτῆς Μονῆς, ἀστράπτει ἐν τῷ Ὄρει σου, καί εἰς πάντα κόσμον ὑπερφυῶς, καί λύει παθημάτων, τὴν νύκτα Θεοτόκε, ταῖς τῶν θαυμάτων ἀναλάμψεσι.

Καί νῦν καί αἰεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Νοός μου τὴν ὁμίχλην τὴν χαλεπὴν, τῷ φωτί τοῦ προσώπου σου δέομαι, λῦσον Ἁγνῇ, καί τά τῆς ψυχῆς μου πάθη δεινά, θεράπευσον καί σῶσόν με, ἐκ τῆς δυναστείας τοῦ πονηροῦ, καί ὥρα τοῦ θανάτου, ἐξάρπασόν με Κόρη, ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ κοσμοκράτορος.

*Θεοτοκίον, φαλλόμενον ὡς καί νῦν τῶν αἰώνων
«εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου».*

Ἦχος πλ. α'.

Σαλπίσωμεν ἐν σάλπιγγι ἀσμάτων· προκύψασα γάρ ἄνωθεν, ἡ Παντάνασσα Μητροπάρθενος, ταῖς εὐλογίαις καταστέφει τοὺς ἀνυμνοῦντας αὐτήν. Βασιλεῖς καί ἄρχοντες συντρεχέτωσαν, καί τὴν Βασιλίδα κροτείτωσαν ἐν ὕμνοις, Βασιλέα τέξασαν, τοὺς θανάτῳ κρατουμένους πρίν, ἀπολύσαι φιλανθρώπως εὐδοκήσαντα. Ποιμένες καί διδάσκαλοι, τὴν τοῦ καλοῦ Ποιμένος ὑπέραγνον Μητέρα, συνελθόντες εὐφημήσωμεν· τὴν λυχνίαν τὴν χρυσαυγῆ· τὴν φωτοφόρον νεφέλην· τὴν τῶν οὐρανῶν πλατυτέραν, τὴν ἔμφυχόν τε κιβωτόν· τόν πυρίμορφον τοῦ Δεσπότη θρόνον· τὴν μανναδόχον χρυσεάν στάμνον· τὴν κεκλεισμένην τοῦ Λόγου πύλην· ἀπάντων Χριστιανῶν τό καταφύγιον, ἄσμασι θεηγόροις ἐγκωμιάζοντες, οὕτως εἴπωμεν· παλάτιον τοῦ Λόγου, ἀξίωσον τοὺς ταπεινοὺς ἡμᾶς τῆς οὐρανῶν βασιλείας, οὐδὲν γάρ ἀδύνατον τῇ μεσιτείᾳ σου.

Εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Εἰς τὸν ὄρθρον. Μετὰ τὸν Ν΄.

Ἦχος β΄. Ποίημα Κοσμᾶ μοναχοῦ.

Εὐαγγελίζεται ὁ Γαβριήλ τῇ κεχαριτωμένῃ σήμερον· Χαῖρε ἀνύμφευτε Κόρη καὶ ἀπειρόγαμε· μὴ καταπλαγῆς τῇ ξένη μου μορφῇ, μηδὲ δειλιάσης· Ἀρχάγγελός εἰμι· ὄφεις ἐξηπάτησεν Εὐάν ποτέ· νῦν εὐαγγελίζομαί σοι τὴν χαράν, καὶ μενεῖς ἄφθορος, καὶ τέξῃ τὸν Κύριον Ἄχραντε.

Θεοτοκίον.

Ὀκτάηχο.

Θεοτόκε Παρθένε, χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σύ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπός τῆς κοιλίας σου· ὅτι σωτήρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ἐν τῷ μεγάλῳ ἑσπερινῷ τῆς ἑορτῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Τριχερούσης.

Ποίημα Γερασίμου μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου.

Ἦχος α΄. Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος.

Τῆς σῆς εἰκόνας τὴν ἔλευσιν, ὧδε Θεοτόκε, ἱερῶς δοξάζομεν, ἐτήσιον ἑορτὴν, πιστῶς σοι ἄγοντες· εὐνοία σου γάρ πολλῇ, καθηγουμένη ἡμῶν ἀναδέδειξαι, καὶ πάντες μετὰ σπουδῆς, τῇ σῇ εἰκόνι προσπίπτομεν κράζοντες· Χιλιανδαρίου χαῖρε, Τριχεροῦσα Δέσποινα, ἀγαλλίαμα θεῖον, καὶ προπύργιον καὶ ἔφορος.

Ἦχος δ΄. Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν.

Τὴν ἀνάμνησιν ἄγουσα, τῆς ἐλεύσεως Ἄχραντε, ἡ Χιλιανδαρίου Μονὴ ἀγάλλεται, τῆς παναγίας Εἰκόνας σου, ἣν ζῶον τό ἄλογον, ταύτην ἤγαγεν Ἄγνη, ἡμῖν χάριν παρέχουσαν, καὶ δεικνύουσαν, ὅτι σύ ἡμῶν πέλεις Θεοτόκε, ἀρωγός καὶ ἡγουμένη, καὶ ἀσφαλὲς καταφύγιον.

10 καί 11

*Ἐν τῷ μεγάλῳ ἑσπερινῷ τῆς ἑορτῆς
τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Γοργοῦπηκόου.*

Ποίημα Γερασίμου μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου.

Ἦχος α΄. Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος.

Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος! Ὡς λαμπάς θεαυγῆς ἢ Εἰκῶν ἢ ἄχραντος, ἐδείχθη περιφανῶς τῆς Θεομήτορος· ἀστράφθητι οὖν φαιδρῶς, ἢ κληρουχία αὐτῆς ἢ ἀπόλεκτος· φαιδρύνθητι εὐσεβῶς, Δοχειαρίου μονή ἀνακράζουσα· Κεχαριτωμένη χαῖρε, μετά σοῦ ὁ Κύριος, ὁ παρέχων τῷ κόσμῳ διά σοῦ τό μέγα ἔλεος.

Ἦχος δ΄. Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν.

Ἡ σκηνή ἢ ὑπέρτιμος, ἢ ἀνήροτος ἄμπελος, ὥσπερ κλῆμα εὐφορον καί ἀείζων, Δοχειαρίου ἐξέτεινεν αὐτῆς τήν ἐμφέρειαν τῷ σεμνείῳ εὐκλεῶς, τῶν θαυμάτων τοῦς βότρυας ἀναθάλλουσαν· τοῖς ἐκ πόθου βοῶσι τῇ Παρθένῳ· σύ εἶ ἡμῶν προστάτις, Γοργοῦπήκοε Δέσποινα.

12

Ἄγγελος πρωτοστάτης.

Ὀκτάηχο «μάθημα» διά τήν ἑορτήν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Ἄγγελος πρωτοστάτης, οὐρανόθεν ἐπέμφθη, εἰπεῖν τῇ Θεοτόκῳ τό, Χαῖρε· καί σὺν τῇ ἄσωμάτῳ φωνῇ, σωματούμενόν σε θεωρῶν Κύριε, ἐξίστατο, καί ἴστατο κραυγάζων, πρὸς αὐτήν τοιαῦτα·

Χαῖρε, δι' ἧς ἡ χαρά ἐκλάμπει· χαῖρε, δι' ἧς ἡ ἀρά ἐκλείπει.

Χαῖρε, τοῦ πεσόντος Ἀδάμ ἢ ἀνάκλησις· χαῖρε, τῶν δακρῶν τῆς Εὐας ἢ λύτρωσις.

Χαῖρε, ὕψος δυσανάβατον ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς· χαῖρε, βάθος δυσθεώρητον, καί Ἄγγέλων ὀφθαλμοῖς.

Χαῖρε, ὅτι ὑπάρχεις Βασιλέως καθέδρα· χαῖρε, ὅτι βαστάζεις τόν βαστάζοντα πάντα.

Χαῖρε, ἀστήρ ἐμφαίνων τόν ἥλιον· χαῖρε, γαστήρ ἐνθέου σαρκώσεως.

Χαῖρε, δι' ἧς νεουργεῖται ἡ κτίσις· χαῖρε, δι' ἧς βρεφουργεῖται ὁ Κτίστης.

Χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε [κράτημα].

Χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε.

13

Κράτημα.

Ἦχος πλ. α΄, πεντάφωνος.

Παναγία ἡ Τριχεροῦσα. Ἱερά Μονή Χιλανδαρίου. Ἅγιον Ὄρος.

© Ἱερά Μονή Βατοπαιδίου,
Χαρίτων μοναχός.

Ψηφιακός Δίσκος Β'

1

Θεοτοκίον.

Ἦχος α'.

Τὴν Μητέρα σου προσάγει σοι, εἰς ἱκεσίαν ὁ λαός σου Χριστέ· ταῖς παρακλήσεσιν αὐτῆς, τοὺς οἰκτιρμούς σου δός ἡμῖν ἀγαθέ· ἵνα σε δοξάζομεν, τὸν ἐκ τάφου ἡμῖν ἀνατείλαντα.

2

Κανὼν χαρμόσυνος εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.

Ψαλλόμενος τῷ Σαββάτῳ τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου.

Ποίημα τοῦ ἁγίου Ἰωσήφ τοῦ ὑμνογράφου, οὗ ἡ ἀκροστοιχίς·

Χαρᾶς δοχεῖον σοὶ πρέπει χαίρειν μόνη. Ἰωσήφ.

Ῥοδή α'. Ἦχος δ'. Ὁ εἰρμός.

Ἀνοίξω τό στόμα μου, καί πληρωθήσεται πνεύματος, καί λόγον ἐρεύξομαι τῇ βασιλίδι Μητρί· καί ὀφθήσομαι φαιδρῶς πανηγυρίζων, καί ἄσω γηθόμενος, ταύτης τά θαύματα. (δίς)

Ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Χριστοῦ βίβλον ἔμψυχον, ἐσφραγισμένην σε Πνεύματι, ὁ μέγας Ἀρχάγγελος ἀγνή θεώμενος, ἐπεφώνει σοι, χαῖρε χαρᾶς δοχεῖον· δι' ἧς τῆς προμήτορος ἀρά λυθήσεται.

Ἵπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Ἄδὰμ ἐπανόρθωσις, χαῖρε Παρθένε Θεόνυμφε, τοῦ ἄδου ἢ νέκρωσις χαῖρε Πανάμωμε, τό παλάτιον τοῦ μόνου βασιλέως· χαῖρε θρόνε πύρινε τοῦ Παντοκράτορος.

Δόξα Πατρί καί Υἱῷ καί Ἁγίῳ Πνεύματι.

Ῥόδον τό ἀμάραντον, χαῖρε ἡ μόνη βλαστήσασα, τό μῆλον τό εὖοσμον χαῖρε ἡ τέξασα, τό ὀσφράδιον τοῦ πάντων βασιλέως· χαῖρε ἀπειρόγαμε κόσμου διάσωσα.

Καί νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἁγνείας θησαύρισμα, χαῖρε δι' ἧς ἐκ τοῦ πτώματος, ἡμῶν ἐξανέστημεν χαῖρε ἡδύπνοον, κρῖνον Δέσποινα, πιστούς εὐωδιάζον· θυμίαμα εὖοσμον μύρον πολύτιμον.

Ῥοδὴ γ'. Ὁ εἰρμός.

Τοὺς σοὺς ὑμνολόγους, Θεοτόκε, ὡς ζῶσα καί ἄφθοнос πηγὴ, θίασον συγκροτήσαντας, πνευματικόν στερέωσον· καί ἐν τῇ θείᾳ δόξῃ σου, στεφάνων δόξης ἀξίωσον. (δίς)

Ἵπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Στάχυν ἢ βλαστήσασα τόν θεῖον, ὡς χώρα ἀνήροτος σαφῶς, χαῖρε ἔμψυχε τράπεζα, ἄρτον ζωῆς χωρήσασα· χαῖρε τοῦ ζῶντος ὕδατος, πηγὴ ἀκένωτος Δέσποινα.

Ἵπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Δάμαλις τόν μόσχον ἢ τεκοῦσα, τόν ἄμωμον χαῖρε τοῖς πιστοῖς, χαῖρε ἀμνάς κυήσασα, Θεοῦ ἀμνόν τόν αἶροντα· κόσμου παντός τά πταίσματα, χαῖρε θερμόν ἱλαστήριον.

Δόξα Πατρί καί Υἱῷ καί Ἁγίῳ Πνεύματι.

Ὁρθρος φαινός χαῖρε ἡ μόνη, τόν ἥλιον φέρουσα Χριστόν, φωτός κατοικητήριον, χαῖρε τό σκότος λύσασα· καί τοὺς ζοφώδεις δαίμονας, ὀλοτελῶς ἐκμειώσασα.

Καί νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Χαῖρε πύλη μόνη ἣν ὁ Λόγος, διώδευσε ὁ μόνος ἢ μοχλούς, καί πύλας ἄδου Δέσποινα, τῷ τόκῳ σου συντρίψασα· χαῖρε ἡ θεία εἴσοδος, τῶν σωζομένων Πανύμνητε.

© Ίερά Μονή Βατοπαιδίου,
Χαρίτων μοναχός

ᾠδή θ'. Ὁ εἰρμός.

Ἄπας γηγενῆς, σκιρτάτω τῷ πνεύματι, λαμπαδουχούμενος· πανηγυρίζετω δέ, αὐλῶν Νόων φύσις γεραίρουσα, τὴν ἱεράν πανήγυριν τῆς Θεομήτορος, καὶ βοάτω· χαίροις παμμακάριστε, Θεοτόκε ἀγνή ἀειπάρθενε.

Ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Ἴνα σοι πιστοί, τό χαῖρε κραυγάζωμεν οἱ διά σοῦ τῆς χαρᾶς, μέτοχοι γενόμενοι τῆς αἰδίου, ῥῦσαι ἡμᾶς πειρασμοῦ, βαρβαρικῆς ἀλώσεως καί πάσης ἄλλης πληγῆς· διά πλῆθος, Κόρη παραπτώσεων, ἐπιούσης βροτοῖς ἀμαρτάνουσιν.

Ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

ᾠφθης φωτισμός, ἡμῶν καί βεβαίωσις, ὅθεν βοῶμέν σοι, χαῖρε ἄστρον ἄδυτον, εἰσάγον κόσμῳ τόν μέγαν ἥλιον, χαῖρε Ἐδέμ ἀνοίξασα τὴν κεκλεισμένην ἀγνή· χαῖρε στῦλε, πύρινε εἰσάγουσα, εἰς τὴν ἄνω ζωὴν τό ἀνθρώπινον.

Ὑπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς.

Στῶμεν εὐλαβῶς, ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἡμῶν καί ἐκβοήσωμεν, χαῖρε κόσμου Δέσποινα, χαῖρε Μαρία Κυρία πάντων ἡμῶν, χαῖρε ἡ μόνη ἄμωμος ἐν γυναιξί καί καλή· χαῖρε σκεῦος, μύρον τό ἀκένωτον, ἐπί σέ κενωθέν εἰσδεξάμενον.

Ἡ περιφορά τῆς Κουκουζέλισσας. Ίερά Μονή Μεγίστης Λαύρας. Ἅγιον Ὄρος.

Δόξα Πατρί και Υἱῷ και Ἁγίῳ Πνεύματι.

Ἡ περιστέρα, ἡ τὸν ἐλεήμονα ἀποκυήσασα, χαῖρε ἀειπάρθενε, ὁσίων πάντων χαῖρε τό καύχημα, τῶν ἀθλητῶν στεφάνωμα χαῖρε ἀπάντων τε· τῶν δικαίων, θεῖον ἐγκαλλώπισμα, καί ἡμῶν τῶν πιστῶν τό διάσωμα.

Καί νῦν καί αἰεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Φεῖσαι ὁ Θεός, τῆς κληρονομίας σου τάς ἀμαρτίας ἡμῶν, πάσας παραβλέπων νῦν, εἰς τοῦτο ἔχων ἐκδυσωποῦσάν σε, τὴν ἐπὶ γῆς ἀσπόρως σε κυοφορήσασαν· διά μέγα, ἔλεος θελήσαντα, μορφωθῆναι Χριστέ τό ἀλλότριον.

3

Μνήμην ἐπιτελοῦμεν τοῦ γεγονότος θαύματος παρά τοῦ ἀρχαγγέλλου

Γαβριήλ ἐν τῷ Ἄδειν, τῷ ὄντι πλησίον τῶν Καρεῶν.

Ἀπό τὴν ἀκολουθία τῆς Ἱπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Ἄξιόν ἐστιν.

Ἐν τῷ μεγάλῳ ἑσπερινῷ.

Δόξα. Καί νῦν. Ἦχος δ'.

Ἐπρεπε τῷ Ὄρει τῷδε τοῦ Ἄθωνος, σέ προστάτην ἀυχοῦντι Θεομητορ, ὕμνους τοὺς σοὺς Κόρη πανύμνητε, τὸν Ἀρχάγγελον πρώτιστα, τούτους ἐν αὐτῷ ἐξυμνήσασθαι, κἀντεῦθεν εἰς τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης διαδραμεῖν, πρὸς συνασπισμὸν ἁσμάτων Θεομητορικῶν. Διό βοῶμέν σοι Θεοτόκε ὑπερένδοξε, τὸν σὸν Υἱὸν καθικέτευε, τοῦ σωθῆναι τάς ψυχὰς ἡμῶν.

4

Εἰς τοὺς αἶνους τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου.

Ποίημα Θεοφάνους.

Δόξα. Καί νῦν. Ἦχος β'.

Τό ἀπ' αἰῶνος μυστήριον, ἀνακαλύπτεται σήμερον, καί ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Υἱὸς ἀνθρώπου γίνεται, ἵνα τοῦ χειρόνος μεταλαβὼν, μεταδῶ μοι τοῦ βελτίονος. Ἐψεύσθη πάλαι Ἀδάμ, καί Θεὸς ἐπιθυμήσας οὐ γέγονεν· ἄνθρωπος γίνεται Θεός, ἵνα Θεὸν τὸν Ἀδάμ ἀπεργάσῃται. Εὐφραινέσθω ἡ κτίσις, χορευέτω ἡ φύσις, ὅτι Ἀρχάγγελος Παρθένῳ, μετὰ δέους παρίσταται, καί τό Χαῖρε κομίζει, τῆς λύπης ἀντίθετον. Ὁ διά σπλάγχνα ἐλέους ἐνανθρωπήσας, Θεὸς ἡμῶν δόξα σοι.

5

Μεγαλυνάριον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου
«διά τό Ἁγιώνυμον Ὅρος τοῦ Ἄθω».

Ποίημα μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου.

Ἦχος β΄.

Χαίροις ἡ τοῦ Ἄθω καταφυγή, καί ἔφορος Κόρη, καί βοήθεια κραταιά, καί
πύργος ἰσχύος, Παρθένε Θεοτόκε· διό χαριστηρίους, ὕμνους προσάδει σοι.

6

Ἀπολυτίκιον τῆς Κοιμήσεως
τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ψαλλόμενον ὡς «μάθημα».

Ἦχος α΄.

Ἐν τῇ γεννήσει, τήν παρθενίαν ἐφύλαξας· ἐν τῇ Κοιμήσει, τόν κόσμον οὐ
κατέλιπες Θεοτόκε· μετέστης πρός τήν ζωήν, Μήτηρ ὑπάρχουσα τῆς ζωῆς,
καί ταῖς πρεσβείαις ταῖς σαῖς λυτρουμένη, ἐκ θανάτου τάς ψυχάς ἡμῶν,
–κράτημα– καί ταῖς πρεσβείαις ταῖς σαῖς λυτρουμένη, ἐκ θανάτου τάς ψυ-
χάς ἡμῶν.

Ἡ Παναγία Ἐλαιοβρύτισσα καί ἡ μαρμάρινη σαρκοφάγος στό δοχεῖο
τῆς Ἱερᾶς Μεγίστης Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου στό Ἅγιο Ὅρος.

Ὁ βυζαντινός χορός ΤΡΟΠΟΣ στὸν Ἱερό Ναό Ἀγίας Παρασκευῆς Νέας Πεντέλης.
Ἑορτὴ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, 2008. Χοροστατεῖ ὁ Παν. Ἀρχιμανδρίτης
π. Ἀλέξιος, καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ξενοφῶντος τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΧΟΡΟΣ «ΤΡΟΠΟΣ»

Ὁ βυζαντινός χορός ΤΡΟΠΟΣ καὶ τὸ «Κέντρο Μελετῶν Ψαλτικῆς Τέχνης» ιδρύονται ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνο Ἀγγελίδη καὶ τοὺς συνεργάτες του στὰ τέλη τοῦ 2005, μὲ σκοπὸ τὴ σπουδὴ καὶ τὴν προβολὴ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ὅπως διασώζεται ἕως σήμερα.

- Τὸ Δεκέμβριο τοῦ 2005 σέ συνεργασία μὲ τὸ Δῆμο Ἀλίμου καὶ τὸ Δῆμο Τριπόλεως πραγματοποίησε τίς δύο πρῶτες χριστουγεννιάτικες συναυλίες.
- Τὸ Μάιο τοῦ 2006 συμμετεῖχε στίς λειτουργικὲς ἐκδηλώσεις πρὸς τιμὴν τῶν πολιούχων Τριπόλεως, Νεομαρτύρων Δημητρίου καὶ Παύλου.
- Τὸν Αὐγούστο τοῦ 2006, ἔψαλλε κατὰ τὴν ὑποδοχὴ καὶ τὴν Πατριαρχικὴ Χοροστασία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, στό προσκύνημα τῆς Παναγίας τῆς Ἀγιάσου στή Λέσβο.
- Στὰ τέλη τοῦ ἰδίου μήνα συμμετεῖχε σέ διεθνὲς μουσικὸ φεστιβάλ, στό Γιάροσλαβ τῆς Πολωνίας.
- Στίς 12 Δεκεμβρίου τοῦ 2006 πραγματοποίησε χριστουγεννιάτικη συναυλία στό Μέγαρο Μουσικῆς Ἀθηνῶν (Αἴθουσα Φίλων τῆς Μουσικῆς) ὑπὸ τὴν ὀργάνωση τῶν Μουσικῶν Συνόλων τῆς Ἑλληνικῆς Ραδιοφωνίας Τηλεοράσεως, μὲ γενικὸ τίτλο «ΥΠΟΔΕΞΑΙ ΒΗΘΛΕΕΜ».
- Στίς 27 Μαρτίου τοῦ 2007 πραγματοποίησε συναυλία στό Μέγαρο

Μουσικῆς Ἀθηνῶν (Αἴθουσα Φίλων τῆς Μουσικῆς) ὑπό τήν ὀργάνωση τῶν Μουσικῶν Συνόλων τῆς Ἑλληνικῆς Ραδιοφωνίας Τηλεοράσεως, μέ γενικό τίτλο «ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΘΟΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΗ».

- Τό Μάιο τοῦ 2007 συμμετεῖχε σέ μουσικές καί λατρευτικές ἐκδηλώσεις στή Ρουμανία, συνοδεύοντας τόν Καθηγούμενο τῆς Ἱερᾶς καί Σεβασμίας Μεγίστης Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου Παν. Ἀρχιμανδρίτη Ἐφραίμ.
- Τό Σεπτέμβριο τοῦ 2007 συμμετεῖχε στήν ἐπέτειο τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν 1600 χρόνων ἀπό τήν κοίμηση τοῦ ἐν ἀγίοις πατρός ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου μέ ψηφιακό δίσκο (CD), ἀφιερωμένο στήν Α.Θ. Παναγιότητα, τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαῖο, ψάλλοντας μέλη τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἀγίου.
- Τό Νοέμβριο τοῦ 2007 συμμετεῖχε στίς λειτουργικές ἐκδηλώσεις τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου στή Λευκωσία τῆς Κύπρου.
- Στά τέλη τοῦ ἰδίου μήνα συμμετεῖχε στίς ἐκδηλώσεις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πατρῶν μέ γενικό τίτλο «ΠΡΩΤΟΚΛΗΤΕΙΑ».
- Στίς 4 Ἰανουαρίου τοῦ 2008 πραγματοποίησε συναυλία στό Μέγαρο Μουσικῆς Ἀθηνῶν (Αἴθουσα Φίλων τῆς Μουσικῆς) ὑπό τήν ὀργάνωση τῶν Μουσικῶν Συνόλων τῆς Ἑλληνικῆς Ραδιοφωνίας Τηλεοράσεως, μέ γενικό τίτλο «ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ».
- Τό Μάρτιο τοῦ 2008, ἔψαλλε κατά τήν Πατριαρχική Χοροστασία τοῦ

Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, στόν ἑσπερινό στόν ἱερό ναό τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου στό χωριό Κιρκιντζές τῆς Ἐφέσου καί στόν ὄρθρο καί τή θεία λειτουργία στόν ἱερό ναό τῆς ἀγίας Φωτεινῆς στή Σμύρνη στήν Τουρκία, ἐκδηλώσεις οἱ ὁποῖες τελοῦσαν ὑπό τήν αἰγίδα τῆς Ἑλληνίδας Προξένου στή Σμύρνη, κας Χαρᾶς Σκολαρίκου.

- Στίς 8 Ἰουνίου τοῦ 2008 καί στά πλαίσια τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν 1200 ἐτῶν ἀπό τήν ἴδρυση τοῦ Βασιλείου τοῦ Μαρόκου καί τῆς πόλης Φέζ, συμμετεῖχε στό "Διεθνές Φεστιβάλ Ἱερᾶς Μουσικῆς" πού ἔγινε στή Φέζ, παρουσιάζοντας ὕμνους ἀφιερωμένους στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο σέ συνεργασία μέ τό διεθνοῦς φήμης Μουσικό Σύνολο «Ensemble Al-Kindi» καί τόν ἀρχιμουσικό Julien Jâlal Eddine Weiss.
- Τόν ἴδιο μήνα πραγματοποίησε τήν ἠχογράφηση δύο (-2-) ψηφιακῶν δίσκων (CDs), μέ ἀνέκδοτα κυρίως μέλη πρός τιμήν: α) τοῦ ἐν ἀγίοις πατρός ἡμῶν Νικολάου, ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας, καί β) τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου μέ μέλη Ἀθωνιτῶν μελοποιῶν καί τό γενικό τίτλο «Ἡ Ἀθωνίτισσα Θεοτόκος».
- Τόν Ὀκτώβριο τοῦ 2008 καί ὑπό τήν αἰγίδα τῆς Ἑλληνίδας Προξένου στό Μόναχο κας Ἄννας Κόρκα, συμμετεῖχε στούς ἑορτασμούς τῶν 850 ἐτῶν ἀπό τήν ἴδρυση τῆς πόλης τοῦ Μονάχου τῆς Γερμανίας, ὕστερα ἀπό πρόσκληση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γερμανίας, τοῦ

Τμήματος Ὁρθοδόξου Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου καί τοῦ Ἑλληνικοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου Μονάχου.

- Στίς 31 Ὀκτωβρίου τοῦ 2008 συμμετεῖχε στό "Διεθνές Φεστιβάλ Ἱερῶς Μουσικῆς" πού ἔγινε στήν Οὐψάλα της Σουηδίας, παρουσιάζοντας στόν συναυλιακό χῶρο "Uppsala Koncert and Kongress" ὕμνους ἀφιερωμένους στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο σέ συνεργασία μέ τό διεθνοῦς φήμης Μουσικό Σύνολο «Ensemble Al-Kindi» καί τόν ἀρχιμουσικό Julien Jâlal Eddine Weiss.
- Τόν Ἀπρίλιο τοῦ 2009 πραγματοποίησε, σέ συνεργασία μέ τό Μουσικό Σύνολο «Ensemble Al-Kindi» καί τόν ἀρχιμουσικό Julien Jâlal Eddine Weiss, δύο συναυλίες στή Γαλλία, στό Περπινιάν καί στό Παρίσι, στό «Théâtre de la Ville» καί στό θεματικό κύκλο «Μουσικές τοῦ Κόσμου».
- Ἀρκετές ἦταν οἱ λατρευτικές συνάξεις (πανηγυρικοί ἑσπερινοί, Ἀρχιερατικές Θ. Λειτουργίες, πολύωρες ἀγρυπνίες) στίς ὁποῖες συμμετεῖχε. Μεταξύ αὐτῶν ἡ ἀγρυπνία στό προσκύνημα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ Σπάτων μέ τήν εὐκαιρία τῆς ὑποδοχῆς τῆς τιμίας κάρας τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀπό τήν Ἱερά Μονή Βατοπαιδίου τήν 29η Ἰανουαρίου 2007 καί οἱ λατρευτικές ἐκδηλώσεις κατά τήν παραμονή τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ ἀγίου Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ στόν ἱερό ναό ἀγίου Τρύφωνος Παλλήνης στίς 4-5 Ὀκτωβρίου 2008, στίς

ὁποῖες προεξῆρχε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος Β΄ καί πλειάδα σεπτῶν Ἀρχιερέων τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

© Στυλιανός Κασίμος

Ὁ Κωνσταντῖνος Ἀγγελίδης γεννήθηκε στήν Τρίπολη τό 1964.

Σπούδασε Θεολογία στήν Ἀνωτέρα Ἐκκλησιαστική Σχολή Ἀθηνῶν καί στή Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί Βυζαντινή μουσική μέ τόν Κωνσταντῖνο Τασόπουλο καί τό Λυκοῦργο Ἀγγελόπουλο.

Μέ ὑποτροφία τοῦ ἰδρύματος «Ἀλέξανδρος Ὠνάσης» συμμετεῖχε ὡς ἐρευνητής στό πρόγραμμα μελέτης καί ἀνάλυσης ἔργων τοῦ Βυζαντινοῦ Μαῖστορα Ἰωάννη Κουκουζέλη.

Εἶναι Πρωτοψάλτης στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου στόν Περισσό ἀπό τό 1987.

Διδάσκει στή Σχολή Βυζαντινῆς Μουσικῆς τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ζωοδόχου Πηγῆς Ἀθηνῶν.

Άπό τό 1983, μέλος τῆς Ἑλληνικῆς Βυζαντινῆς Χορωδίας μέ διευθυντή τό Λυκοῦργο Ἀγγελόπουλο.

Ὡς μονωδός ἔδωσε δύο συναυλίες στό Γιάροσλαβ καί στή Βαρσοβία τῆς Πολωνίας τόν Αὐγούστο τοῦ 2001 μέ μέλη τοῦ 12ου αἰῶνος.

Άπό τό 1985 ἕως τό 2005 συνεργάσθηκε ὡς μουσικός παραγωγός μέ τήν Ἑλληνική Ραδιοφωνία.

Τό 1994 ἀνέλαβε τήν ὀργάνωση καί διδασκαλία τοῦ Χοροῦ τῶν Πατέρων τῆς Ἱερᾶς Μεγίστης Μονῆς Βατοπαιδίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τόν ὁποῖο διευθύνει στούς δεκατρεῖς ψηφιακούς δίσκους (CDs) πού ἐκδόθηκαν μέ μέλη κλασικῶν καί Βατοπαιδινῶν μελοποιῶν.

Διηύθυνε ἐπίσης χορό φαλτῶν γιά τήν ἔκδοση διπλοῦ ψηφιακοῦ δίσκου σέ συνεργασία μέ τήν Ἱερά Μονή Χιλανδαρίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Στήν ἠχογράφηση συμμετεῖχαν, μέ ἀλφαβητική σειρά:

Ἀναστασιάδης Δημήτριος, Ἀρπακουλάκης Σωκράτης, Γάλλος Δημήτριος, Γεωργίου Νικόλαος, Γκουράρος Νικόλαος, Καρανάσης Ἀναστάσιος, Καραολίδης Πολύβιος, Κασίμος Στυλιανός, Κοκκορίκος Στέφανος, Κονιδάρης Χρῆστος, Κωνσταντακόπουλος Κωνσταντῖνος, Λανάρας Κωνσταντῖνος, Λίζος Παναγιώτης, Λίτινας Νικόλαος, Μηδᾶς Φώτιος, Μήτρου Σπυρίδων, Μονογιός Πρόδρομος, Μοντεσάντος Χρῆστος, Νέντας Δημήτριος, Πανουσάκης Ἰωάννης, Παπακυριακοῦ Παναγιώτης, Σερέφογλου Δαμιανός, Σουλακέλλης Θεοφάνης, Σταματόπουλος Θεόδωρος, Σωτηρόπουλος Ἐλευθέριος, Τρύφωνος Κωνσταντῖνος, Τσάλλος Χρῆστος, Τσαρνούχας Γαβριήλ, Ianakov Stoyan καί Imbrahim Daas Νικήτας.

Διευθύνει

ὁ Πρωτοψάλτης καί δάσκαλος τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης Κωνσταντῖνος Ἀγγελίδης.

Κανοναρχεῖ

ὁ Κωνσταντῖνος Κωνσταντᾶτος.

Ἡ ἠχογράφηση ἔγινε

στό studio Echo ἀπό τό Νίκο Διονυσόπουλο στίς 26, 27 καί 28 Ἰουνίου τοῦ 2008.

Φωτογραφίες:

Ἰ. Μ. Μ. Βατοπαιδίου-Χαρίτων μοναχός, Ἰ. Μ. Διονυσίου, Ἰ. Μ. Φιλοθέου, Ἰ. Μ. Γρηγορίου, Ἰ. Μ. Χιλανδαρίου, Ἰ. Μ. Ξηροποτάμου, Ἰ. Μ. Σίμωνος Πέτρας, Ἰ. Μ. Σταυρονικήτα, Στυλιανός Κασίμος, Ἰ. Πανουσάκης.

Φιλολογική ἐπιμέλεια:

Δουλφῆς Γεώργιος.

Ἀγγλική μετάφραση:

Geoffrey Cox.

Ἐπιμέλεια παραγωγῆς:

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΡΜΗΣ ΕΠΕ

*The Presentation of the Virgin in the Temple.
Manuel Panselinos. Protaton, Mount Athos.*

ENGLISH EDITION

“TROPOS” BYZANTINE CHOIR • CENTRE FOR THE STUDY OF THE ART OF CHANT

BOARD OF MANAGEMENT

Christos Tsallos	<i>President</i>
Vasileios Stoumbis	<i>Vice-President</i>
Nikolaos Litinas	<i>Secretary</i>
Konstantinos Stergiou	<i>Treasurer</i>
Fotios Midas	<i>Ephor</i>
Nikolaos Georgiou	<i>Member</i>
Constantinos Angelidis	<i>Member</i>

HONORARY MEMBERS

Christos Zerefos	<i>Academician, Professor of Physics at the University of Athens President of the National Astronomy Observatory of Athens</i>
Michael Meraklis	<i>Emeritus Professor of Folklore at the University of Athens</i>
Pantelis Paschos	<i>Emeritus Professor in the Faculty of Theology, University of Athens</i>
Ioannis Tsengos	<i>Psychiatrist - President of the Open Psychotherapeutic Centre</i>
Kriton Chrysochoidis	<i>Director of Research, Institute for Byzantine Research, National Research Foundation</i>

THE THEOTOKOS OF ATHOS

Chants by the TROPOS Byzantine Choir
Choirmaster: Constantinos Ath. Angelidis

ATHENS 2009

The Theotokos - from the 'Ninia' of the Empress Theodora.
Holy Monastery of Vatopaidi, Mount Athos.

TABLE OF CONTENTS

Foreword	79
The Theotokos of Athos	81
Chants Sung	82
Commentary on the chants sung	87
Texts	105
The TROPOS Byzantine Choir	127
Constantinos Angelidis	132
Contributors	135

Podea showing the Presentation of the Virgin in the Temple, c. 1500.
Holy Monastery of Gregoriou, Mount Athos.

FOREWORD

Within the framework of the spiritual, and particularly of the religious, heritage of our blameless Orthodox faith, we have the special blessing of dedicating this work of ours to the most holy and all-revered figure of her who is Broader than the Heavens, the Protection of the World, the Queen of All, the Queen of the Angels, the More-than-Holy Theotokos and ever-virgin Mother of God, the Panaghia.

Its centre of reference is the Theotokos of Athos in her garden, the Holy Mountain, with its miracle-working icons, her Holy Girdle, the vigils in her honour at the monasteries, sketes, and kellia which are celebrating their feast.

In continuing its service, the Centre for the Study of the Cantor's Art - the TROPOS Byzantine Choir respectfully offers the present musical endeavour with hymns dedicated to her, to the Theotokos Portaitissa, Trichrousa, Gorgoypekoos, Glykophilousa, Gerontissa, Paramythia, Axion Esti, among other titles, set to music by hymnographers and composers, mainly Athonite monks, who have set down the written and oral tradition of the Holy Mountain.

We heartily thank all who have supported us with love in this effort.

"We proclaim the Holy Virgin above all and truly to be the Bearer of God; for as the true God was born of her, she is the true Mother of God as she gave birth to Him made flesh from her" (encomium to the Theotokos of John of Damascus, EPE 1,332).

On behalf of the Board of Management and the members.

Christos Tsallos
President of the Board

THE THEOTOKOS OF ATHOS

All the monks of Athos and the whole Orthodox world fervently thank, with the whole heart and the whole soul, the More-than-Holy Theotokos for her gifts, her mediation, and her abundant help. In particular, we Athonite Fathers thank in gratitude the Theotokos of Athos because we are her guests in her fragrant garden with its countless charms and scents. Her 60 miracle-working icons, her holy girdle, pouring forth grace, the katholika, kyriaka, and chapels dedicated to her grace, the churches great and small, the daily Salutations, the fine Theotokaria, the superb Theotokia, the vigils, and the radiant feasts of the Mother of God comfort and support us, stir our devotion and strengthen us to continue our humble struggle. It is to her, the All-Undeiled, the All-Blameless, and the More-than-Pure that we resort in times of temptation and trial, of peril and distress. And she hears us and gives us rest and joy. As Hodegetria - Guide upon the Way - she points us to her Son and unites us with him. And we thank him for giving her to us as nurse, guardian, shelter, physician, and intercessor. Gorgoypekoos, Glykophilousa, Gerontissa, Portaitissa, Paramythia ...

Monk Moyses Agioreites

The Holy Girdle of the Theotokos. Holy Monastery of Vatopaidi, Mount Athos.

CHANTS SUNG

CD A'

1. *All-Holy Lady... Theotokion.*

Chant of Daniil Daniilidou, priest-monk of Katounakia († 1929).

Varys Mode.

Sung by the Very Reverend Archimandrite Fr Charalambos Elmaloglou. 2.32

2. *It Is Fitting...*

'In accordance with the Athonite tradition'.

Second Mode.

2.22

3. *Dismissal Hymns.*

Of the More-than-Holy Theotokos of Consolation, First Mode.

Of the More-than-Holy Theotokos 'for the Holy Mountain of Athos',

Fourth Mode.

Of the Sacred Girdle of the More-than-Holy Theotokos, First Plagal Mode.

Of the More-than-Holy Theotokos Gerontissa, Fourth Mode, Chromatic.

Of the More-than-Holy Theotokos Gykophilousa, First Mode. 3.58

4. *The First and Ninth Ode from the Supplicatory Canon of the Theotokos Portaitissa.*

Fourth Plagal Mode, triphonos.

5.10

5. *Let us sound the trumpet in a trumpet of songs... Theotokion.*

Chant of Synesios of Stavroniketa († 1949).

First Plagal Mode.

Canonarches: Constantinos Constantatos.

9.32

6. *Gabriel brings the good news... Theotokion.*

Idiomelon sung after the 50th Psalm on the feast

of the Annunciation of the More-than-Holy Theotokos.

Chant of Dositheos, monk of Katounakia († 1991).

Second Mode.

Sung by Constantinos Angelidis.

2.37

7. *Virgin Theotokos... Theotokion.*

Chant of the deacon-monk Theophanes of Vatopaidi.

Oktaechon.

8.46

8 & 9. *The coming of your icon ..., Observing the memory ...*

Stichera Prosonoia at the *Lord, I have cried ...* on the feast

of the More-than-Holy Theotokos Tricherousa.

First Mode. *O the strange miracle.*

Fourth Mode. *As noble among martyrs.*

Sung by the Very Reverend Archimandrite

Fr Theophilos Bouyioulekas.

1.44 & 1.25

**10 & 11. *O the strange miracle! Your pure icon shining as a torch...,
The tabernacle beyond price...***
 Stichera Prosomoia at the *Lord, I have cried ...* on the feast of the
 More-than-Holy Theotokos Gorgoypekoos.
 First Mode. *O the strange miracle.*
 Fourth Mode. *As noble among witnesses.*
 Sung by the Very Reverend Archimandrite
 Fr Charalambos Elmaloglou. 2.00 & 1.32

12. *A leader of the angels.*
 Chant of Germanos, Prohegoumenos of Vatopaidi († 1932).
 Oktaechon Mathema 'for the feast of the Annunciation'. 26.17

13. *Kratema.*
 Chant of Panaghiotis Halatzoglou (late seventeenth -
 mid eighteenth century).
 First Plagal Mode, pentaphonos. 7.45
75.46

CD B'

1. *Your Mother is led to you... Theotokion.*
 Chant of the deacon-monk Theophanes of Vatopaidi.
 First Mode. 1.34

2. *The First, Third, and Ninth Ode from the Canon of the Akathistos Hymn.*
 Fourth Mode, legetos.
 Sung by the Very Reverend Archimandrites
 Fr Theophilos Bouyioulekas and Fr Charalambos Elmaloglou. 10.11

3. *It was fitting in this Mountain of Athos...*
 Doxastikon of Great Vespers of the More-than-Holy
 Theotokos of the *Axion Estin.*
 Fourth Mode, sticherarikos.
 Canonarches: Constantinos Constantatos. 10.46

4. *The mystery from all ages...*
 Doxastikon of the Ainoi of the feast of the Annunciation
 of the Theotokos.
 Chant of Dositheos, monk of Katounakia (†1991).
 Second Mode.
 Sung by Constantinos Angelidis. 4.21

5. *Rejoice, refuge of Athos...*
 Megalynarion of the More-than-Holy Theotokos
 'for the Holy Mountain of Athos'.
 Second Mode. 1.26

6. *In giving birth, you preserved your virginity...*
 Dismissal Hymn of the Dormition of the More-than-Holy
 Theotokos, sung as a mathema.
 Chant of Ioasaph of Dionysiou († 1866).
 First Mode. 45.15
73.36

Sanctuary doors showing the Annunciation.
Wood, egg and tempera. Cretan School. Theophanes of Crete. 1546.
Holy Monastery of Stavroniketa, Mount Athos.

COMMENTARY ON THE CHANTS SUNG

"Of old, the wondrous Koukouzelis, inspired by God, hymned you as Mother of the Redeemer; now we, before your holy icon, Theotokos, hymn your greatness."¹

With the renowned Maestro Ioannes Koukouzelis, a saint of the Eastern Orthodox Church, as our helper, we have wished to bow the knee to the Mother of God, protector of the Athonite commonwealth, with hymns and chants, icons and mosaics, all works of the hands of monks who have loved her and her Garden so much - the sacred place which she chose by her innumerable blessings as her 'lot', a gift to them.

Most of the poems are works of the monk, of blessed memory, Gerasimos Mikragiannanites,² hymnographer of the Great Church of Christ.

The settings of Ioasaph of Dionysiou, Germanos of Vatopaidi, Synesios of Stavroniketa, Daniil of Katounakia, Dositheos of Katounakia, and of our contemporary Theophanes of Vatopaidi make up a beautiful mosaic of the tradition of chant, oral and written, of the Holy Mountain.

¹ Megalynarion of the More-than-Holy Theotokos Koukouzelissa, a poem by Gerasimos Mikragiannanites.

² GERASIMOS Mikragiannanites (1904 - 1991). Monk of Little St Anne, originating from Droviani in Epirus. He came to the Holy Mountain in 1923 as a novice to the holy elder Fr Meletios, from Asia Minor, and devoted himself to ecclesiastical poetry. His production supplied bulky volumes of hymns for the new feasts and new saints of our Church.

He was seen as a younger brother of the great hymn-writers, and was honoured as a modern Greek hymnographer, as a "phenomenon of modern Greek learning and poetic inspiration".

P.V. Paschos has justly called him a lovable writer of hymns, a poetic elder, a heron of Orthodoxy who warbled and sang the divine songs for 70 years in the holy, but also harsh, Athonite wilderness, with a colossal spiritual oeuvre of hymnography to his credit.

The Theotokos of the *Axion Estin*.
Coloured copper engraving. 1866.
Holy Monastery of Simonos Petras, Mount Athos.

CD 1

1. This is a setting by the priest-monk Daniil Daniilidou of Katounakia (†1929), of which the Athonites are very fond, since no vigil goes by without them singing in a low voice at the end of it, together with the Daniilaii, Fathers Grigorios, Akakios, Daniil, and Stephanos, the 'Lady Panaghia...'.
It is in two-foot trochaic rhythm, "as set on the Holy Mountain". The chant is brief, in varies soft diatone mode, and the interpretation by Fr Charalambos Elmaloglou lends the colour and the feeling of the tradition of chant of Athos, of prayer, and of devotion.
2. Also ancient is the tradition which prescribes that the 'Axion Estin' should be sung only in the second mode, as a continuation of what is sung liturgically, in "inflected style". The Megalynarion of the Theotokos is sung in accordance with Athonite tradition, based chiefly on the exegesis of Grigorios, Protospaltes of the Great Church of Christ († 1821), and is reminiscent for everyone of the way it is sung at the receptions of patriarchs, kings, and bishops from the gates of monasteries to the katholikon, with simultaneous bell-ringing and priests carrying candles, walking in time.
3. Five dismissal hymns, to the first eso, fourth chromatic, and first plagal tetraphonos modes, take us in thought to the Holy Great Monastery of Vatopaidi, with the unique treasure of the Holy Girdle of the More-

than-Holy Theotokos and the miracle-working icon of the Paramythia, to the Holy Monastery of Pantokrator, with the miraculous icon of the Gerontissa, and to the Holy Monastery of Philotheou, with the miracle-working icon of the Glykophilousa. The dismissal hymn of the late lamented monk Gerasimos Mikragiannanites for the More-than-Holy Theotokos "for the Holy Mountain of Athos" includes the petition of all to the Panaghia to shield Athos "from all harm". Hail, you who are highly favoured...

4. The next chant is dedicated to the sanctified icon of the Portaitissa and the Holy Monastery of Iveron. The supplicatory canon of the Portaitissa and the troparia of the first and ninth ode, which are sung here in the fourth plagal mode, triphonos, on the model of 'Pharaoh in his chariot' and 'The heavens were astonished at this', are a poem by the monk Gerasimos Mikragiannanites. The composer Constantinos Tryphonos contributes to bringing out the special interpretation of the canon by the Athonite Fathers, while the isokratema in the tonic of the mode, formed on the basis of the horizontal harmony - and not the vertical, with all those dissonant and 'mechanical' variations - provides a discreet accompaniment.
5. The Theotokion 'Let us sound a trumpet of songs', sung as the 'Now ...' at Matins of the feast of St Nicholas, can serve as a fine example of a poem-composition study, a first-class marriage of words and melody. The boast of the Holy Monastery of Stavroniketa, the composer Syne-

sios³ (†1949), succeeds in enriching in a charismatic way the brief supplications and references to the Theotokos.

The festal feeling of the first plagal mode supplies the necessary radiance, while the traditional role of the canonarches, provided by Constantinos Constantatos, is reminiscent of the monasteries, sketes, and kellia of Mount Athos in the atmosphere of peace and asceticism. A hard agia, first plagal tetraphonos, second plagal, hard first plagal, and fourth plagal chromatikos are the modes which have woven this musical encomium to the Theotokos of Athos.

6. The idiomelon 'Gabriel brings tidings', a poem by the monk Cosmas⁴, sung after the Lth Psalm on the feast of the Annunciation of the More-than-Holy Theotokos, has been set for a single voice to the chant of Dositheos, monk of Katounakia⁵ (†1991). It is set to the second mode, while three musical lines can be distinguished.

³ SYNESIOS, deacon-monk of Stavroniketa (1880 - 1949). He was born on Samos, was a student at the Great School of the Nation, and studied Byzantine music in Constantinople. He originally went to the Holy Great Monastery of Vatopaidi and was tonsured as a monk with the name of Synesios. Later, he settled at the Holy Monastery of Stavroniketa, where he was a cantor until his repose. He was called 'the nightingale of the Holy Mountain', and was considered the greatest cantor of Mount Athos of the twentieth century. He remained a deacon, as did his pupil Diakodionysis Firfiris, an outstanding First Cantor of the Protaton.

⁴ COSMAS Melodus (c. 685 - 750). Saint, Bishop of Maiuma, known by the epithets of 'Hagiopolites', and 'Hierosolymites', though in the acrostics of his poems he is described as 'monk'. Orphaned at an early age, he was adopted by Sergius, the father of John of Damascus, with whom he shared his education. He was a monk at the Monastery of St Sabbas in Jerusalem. His work consists of poems and musical compositions.

The first 'Do not be astonished by my alien form' with nenano in Ga, the second 'Do not be afraid', soft second plagal, chromatic, in Ne, and the third 'I am an archangel', with the use of a soft diatone of the first mode in Di, is the basis also of the soft second mode, chromatic.

7. A composition with the passage of time can be regarded as a musical testimony. A deacon-monk of our own times, Theophanes of Vatopaidi, very well acquainted with the art of composition, has handed down his "oktaechon monochoron" Virgin Theotokos following in the footsteps of Petros Bereketes, without the kratemata between the verses, with the first mode on its old base as a starting-point, Ke, and a smooth progression of modes from the main to the plagal.

8. and 9. Here it is the turn of the miracle-working icon of the Tricherousa and the Holy Monastery of Chilandari.

Two stichera prosomoia from Great Vespers, poems by Gerasimos Mikragiannanites, the first in the first mode, to the automelon 'O the strange miracle', and the second in the fourth, legeto, to the automelon 'As noble among martyrs', by the voice, with its Athonite colouring of the sound, of the Reverend Archimandrite Fr Theophilos Bouyioulekas.

⁵ DOSITHEOS, monk of Katounakia (1912-1991). Monk, cantor, outstanding composer, he acquired many pupils. Blind from an early age, he loved Byzantine music so much that he succeeded by means of braille in creating his own system of notation for the learning of Byzantine music by the blind. He transcribed all the mathemata of church music by this system. A performer of Byzantine music with a profound knowledge of it, he was a great admirer of Iakovos, First Cantor of the Great Church of Christ (†1800). His words "I'll die before I have my fill of Iakovos!" have become proverbial (O.E.V.C. - M. Makris).

10. and 11. This is followed by the miraculous icon of the Gorgoypekoos and the Holy Monastery of Docheiariou.

Two stichera prosomoia from Great Vespers, poems by Gerasimos Mikragiannanites, the first in the first mode, and the second in the fourth, legeto, with memories of the Protaton and the idiom of Dionysios Firfiris, a famous first cantor, are rendered by the Reverend Archimandrite Fr Charalambos Elmaloglou.

12. 'A leader of the angels ... Hail, Bride unwed'

We all know this poem from the service of the Salutations to the More-than-Holy Theotokos, the Akathistos Hymn, one of the most popular literary texts down the ages. Now we have the opportunity of tasting the blessing of the festal vigils of the feasts of the Mother of God with a prayer-rope of supplications to the refuge of all when the argo chant of the mathema "in the lite on the feast of the Annunciation", a composition by Germanos, Prohegoumenos of Vatopaidi (†1932)⁶, is sung. A musical peregrination representative of the value of the cantor's art, with the wealth and variety of the chant, the alternations of the structure of

⁶ GERMANOS, Prohegoumenos of Vatopaidi (1862 - 1932). The musicology expert Germanos, Prohegoumenos of Vatopaidi, was born at Skopia on the Prinkiponnisa in 1862. When he had completed his studies at the Great School of the Nation, at the age of 17, he came to the Monastery. He became a monk in 1883, a priest-monk in 1898, and was then promoted to Prohegoumenos. In 1903, he published at his own expense the service for the Holy Girdle and for St Evdokimos, with chants by Matthaios Ephesios and Spyridon Thessalonikefs. In 1914, he published his 'Musical Enkolpion of the Liturgy'. He was also the author of a bulky volume on the theory of ecclesiastical music.

our eight-mode ecclesiastical music in the First House of the Akathistos Hymn with its alphabetical acrostic (Α - Ω).

The first verse has been set in the first mode Ke. Worth noting are the fall to its plagal, a fifth lower, as on the words *epemphthe* and *toiafta*, the smooth stressing of the *chaire*, the hard diatone on the phrase *kai syn te asomati phone*, the papadikos agia on the phrase *somatoumenon se Kyrie*, the use of the spath of the moderns on the phrase *existato kai istato*. The second verse has been set in the second mode. Of special note here too is the stressing of the *chaire*, while the soft colour is heard as full, with the verse ending on Ne, on which the soft second plagal mode, chromatic, on the phrase *di'es e ara ekleipsei* is grounded.

The third verse has been set in the 'proarchon' third mode and meets the 'simple' feeling of the sound.

The priest-monk composer has chosen for the stressing of the phrases *e anaklesis* and *e lytroisis* a repetition of a beautiful rise of the first modes of the soft diatone, and for the words *ton dakryon*, the short intervals of the spathi.

The fourth verse has been set in the fourth mode, agia of the papadike. Of interest here is the culmination of the word *dysanavaton*, the development of the theses of the papadike agia with the corresponding melodic attractions, the passage from the plagal to the fourth at the words *chaire vathos*, and the fall to the antiphonal agia on the word *dystheoretou*.

The fifth verse has been accented in the first plagal mode. The simple lines preserve the imposing presence of the mode.

The sixth verse has been set in the second plagal mode. The beginning of the two *chaires* is striking as an inspiration. The first *chaire* is at the base of the mode, the second at the eptaphonia. The breaking down of the hard colour occurs only with little phrases of the soft diatone by means of the papadikos agia.

The seventh verse, set in the varys mode, retains the main characteristics of the mode, in accordance with the melodising of the argo sticheraion, with the combination of the soft sound and the hard diatone and the isokratema sometimes changing to Pa, where the first plagal mode is established, and sometimes to Ne, where the fourth plagal mode is grounded.

The eighth verse has been accented in the fourth plagal mode. The melody of the *chaire*, with linked rising phrases with all the impetus of the fourth plagal mode, in accordance with the eight-chord system with a nana line in its eptaphonia, takes us to the small kratema before the final *chaire Nymphe anymphefte*, in the eso first mode.

13. The famous kratema of Panaghiotis Halatzoglou the First Cantor, teacher of the Great Church, pupil on the Holy Mountain of Damianos of Vatopaidi (c. 1728), a supreme creation in the category of the cantor's art of kratemata, with their meaningless syllables, which lead, however, to the 'objects of the intelligence', ends the first CD.

The Sanctuary.

Holy and Great Monastery of Vatopaidi, Mount Athos.

CD 2

The handling of the kratema in the first plagal mode, pentaphonos, with the very sweet sound of the hard diatone with the parallel sub-sound of the isos, strictly only in Pa, puts it among the mellifluous kratemata of the wonderful Byzantine art of chant, our musical heritage.

1. A modern record of the musical tradition can preserve musical phrases and variations of cantor monks in chants which are frequently sung at the services by day and night on the Mountain, such as the troparia of the Beatitudes in the first mode. 'Your people, O Christ, in supplication puts before you your Mother', which follows here as the 'Now ...' of the brief polyeleos.

The chant of the deacon-monk Theophanes of Vatopaidi from Xanthi (born 1977), though brief, takes on a special character, with the hard colour of the second plagal mode on the words *eis ikesian*, with a musical line which leads to the tetrachonia of the chant at the phrase *tous oiktirmous sou*, with the agia on the phrase *ina se doxazomen*.

2. "A canon of rejoicing" is what this is called by St Nicodemus the Athonite in his Theotokarion, "sung on the Saturday of the Akathistos Hymn". The troparia of the canon are a poem by Joseph the Hymnographer,⁷

⁷ JOSEPH the Hymnographer (816 - 886). Saint, called 'Xenos' (= foreigner), because of his origins in Sicily, Byzantine ecclesiastical poet, a very prolific author, 'father of the Parakletike'.

and the heirmoi are a poem of John of Damascus.⁸

With special reverence towards the Mother of God, pilgrims at the Holy Monastery of Dionysiou, before the miracle-working icon of the Akathistos Hymn, offer the first, third, and ninth ode of a monumental canon. Its history takes us to the City of Constantine, the Queen of Cities. Generations upon generations have sung it, and will sing it, as a hymn of love, dedication, hope, and thankfulness to the Theotokos.

Its interpretation by Fathers Theophilos and Charalambos gives us particular joy because it is true and from the heart. It reminds us that the music of our Church is chiefly inductive, from within to above, and its art liturgical.

The mode is the fourth legetos.

3. The third chant of this CD takes us to the Protaton in Karyes on the Holy Mountain, and to the miraculous Axion Estin icon. It was before this icon that the hymn 'It is meet, as truly...' was enunciated by the Archangel Gabriel.

It is sung as a doxastikon of Great Vespers in the fourth mode stichararikos, with the harmonisation in chant of the fourth modes: the papadikos agia (Di), the sticherarikos agia (Pa), and the heirmologikos agia (Bou).

The hard colour and, moreover, the acute tetracord of the mode conveys

⁸JOHN of Damascus (676 - 756). Saint, monk at the Monastery of St Sabbas in Jerusalem, teacher and hymnographer, a very prolific author, who made an important contribution to ecclesiastical poetry and music. This most distinguished of poetic canons determines the eight modes of church music and creates the 'Oktaechos'.

with the greatest dynamism the principal words *Theotoke, yperymnete*, before returning to the soft diatone by way of a phrase in soft colour and finishing with a melodic legeto line. Canonarches Constantinos Constantatos.

4. 'The mystery from all eternity...' This is the doxastikon of the Ainoi of the feast of the Annunciation of the Theotokos, a poem by Theophanes,⁹ accented in the second mode. It is rendered in a form for a single voice by the musically gifted elder Dositheos, a monk from the 'desert' of Katounakia. The additional brush-strokes and embellishments give an extra grace to the chant without distorting the basic core of the settings of Petros Peloponnesios or Stephanos Lampadarios.

An inner disposition of joy finds expression in the best possible way in the phrase of the first mode, on the base of Di and the transition from the chromatic to the diatonic sound: 'Let creation rejoice, let nature dance'.

5. 'Hail, refuge of Athos...' A further salutation to the Theotokos of Athos, guardian, Daughter, and strong aid, and tower of strength, with the megalynarion of the More-than-Holy Theotokos "for the Holy Mountain of Athos", a poem of monk Gerasimos Mikragiannanites, in the second mode and in the familiar musical form of the megalynaria of the oral tradition of the Holy Mountain.

⁹THEOPHANES Graptos (c. 800 - 850). Saint, monk at the Monastery of St Sabbas, subsequently Metropolitan of Nicaea, surnamed 'Melodus'. He lived in Jerusalem and also contributed to the shaping and musical setting of the services.

6. The worth of the great mathemata constantly increases as the wealth which may lie hidden, as a musical treasure, in a manuscript of an Athonite monastery is discovered.

This composition by Ioasaph, teacher at the Dionysiou Monastery,¹⁰ a mathema sung in the lite, which is to be added to the chants which speak of the Mother of God - the arga and the melismatika - which were once sung and are still sung today in certain monasteries, and churches here 'in the world' - may be regarded as an adornment of the cantor's art.

The liturgical aim, I believe, of these compositions was to draw out the length of the festal vigils. In a wish to contribute in terms of sound, they provide the necessary time for concentration, detachment from earthly things, prayer, and communication with Jesus Christ and his Mother.

The teacher Ioasaph retained the mode of the poem - from Pa of the eso first mode and not Ke - the old base of the first mode in which such compositions were usually sung, in order to develop the familiar dismissal hymn of the feast of the Dormition of the Theotokos. One wonders whether it was to be sung at the Holy Monastery of Iveron at the lengthy vigil of 15 August (on the 28th of the month, because of the difference in the calendar), or was it for the Monastery's liturgical

¹⁰ IOASAPH, priest-monk of Dionysiou († 1866). The teacher Ioasaph Dionysiates, who originated from Serres, one of the most important composers of ecclesiastical music of the nineteenth century. A copyist of codices, a skilled composer and able exegete, with a comprehensive training in music and a prolific

needs? Was it simply the fruit of his prolific work in exegesis and composition, without any use in church? Whatever was the case, the result is the same and the sound of the poem gives rise to awe at the harmony and its development, the climaxes, and the elaborate and intricate kratema.

The beginning of the composition, a musical prologue, takes shape as a continuation of the reverberation and is impressive. This is followed by melodic forms which suggest the presence down the ages of great maestros and composers and a description of the phases of composition. This too stems from a knowledge of the old and the new method which this renowned Athonite musician possessed.

With the gift and capability of 'melizein' - to celebrate in song - by way of Koukouzelis, Koronis, Balasios, Bereketes, he weaves his own fabric of composition, applying the saying of Manuel Chrysaphes, a theoretician and composer of the fifteenth century that "the handling of the cantor's art is various and multi-faceted".

The initial first mode from the words *ten parthenian* leads to the first plagal of the hard diatone, the sound of the varies of the soft diatone is interpolated at the phrase *en te koimesei*; it returns to the first eso, passes through the hard chromatic second plagal at the words *ou katelipes*, falls to lower Ke of the *ypate*, where the first plagal mode is ground-

production - more than 40 - of codices. A pupil of Hourmouzios Chartophylax, he was one of the first Athonites with a profound knowledge of the old Byzantine notation, and his work, in interpretation and composition, was many-sided.

ed, on the word Theotoke, to begin to rise on the word *metestes* with agia papadikos and the first tetrachonos. It returns to the hard diatone in the phrase *pros ten zoen meter yparchousa* with beautiful sound patterns, with Ioasaph ending it as a phrase again with varies in lower Zo. His aim was the diaphonia of the agia with seven voices, the phrase being completed on the base of the mode, in order to bring out the phrase *tes zoes*. The word *lytroumene* has a poetic weight which is shown up better in the chant with a long-drawn-out but qualitative musical line. Nor is the use of the spathi lacking - in the phrase *ek thanatou*, in order to give meaning to sorrow at the death of the Theotokos in co-existence with the soft diatone, the hard colour of the second plagal mode tetrachonos, the hard diatone again, before the final phrase *tas psychas emon*.

The kratema, a special form of composition holding a supreme place in everyone's musical consciousness, which follows the lengthy mathema, even as a self-contained composition, is a superb example of music, representative of the power of the culture of this art of Byzantine and post-Byzantine times, as well as of its modern expression, which can and should serve it.

It must have been such a kratema which the most holy elder Ephraim of Katounakia († 1998) heard among the Daniilaii when he said that he saw the Theotokos singing a lullaby to Christ.

The musical phrases are short, in harmonious arcs, with exceptions which are a mark of Ioasaph's compositions. The presence of the tinge

of the klitos could be described as noteworthy, while the blending of the nenansimoi with the terirem is customary.

In terms of intervals, the sounds of the diatonic kind (soft and hard) predominate, with minor interpolations of the chromatic.

Limpidity is given to the chant by the notes of the sound region of the nete.

The epilogue is provided by the last phrase *kai tais presveiais tais sais lytroumene ek thanatou tas psychas emon*, by way of the first tetrachonos, the second plagal, and the fundamental low first modes.

Rightly did Grigoris Stathis write in 1998: "The Holy Mountain [...] is the boast of Orthodoxy and the acoustic environment of its monks. The boast, because Orthodox worship is performed here in the best possible way; and acoustic environment because expression in sound, organised in the art of chant, is the offering of the monks to God [...] and particularly to the Theotokos".

"As our steward, Koukouzelissa, order our affairs at all times, and give aid in all things..."¹¹

Constantinos Angelidis
Protopsaltes and Teacher of the Art of Chant

¹¹ Kontakion of the More-than-Holy Theotokos Koukouzelissa, a poem by Gerasimos Mikragiannanites.

Our Lady Galaktotrophousa. Wood, egg and tempera. 1702.
Holy Monastery of Simonos Petras, Mount Athos.

TEXTS

CD 1

1

Theotokion
Varys Mode.

All holy Lady, all your servants hasten under your protection, and we, unworthy, implore you: make haste and deliver us from every misfortune and from sudden and all-destroying death; we know that you can do all things that you will and wish. Lady of all the world, hope and protection of the faithful, Most Highly Favoured, hear those who call upon You.

2

It is fitting.

Second Mode. 'According to the Athonite tradition'.

It is truly fitting to call you blessed, the Theotokos, the ever-blest and all-blameless, and Mother of our God. You, more honourable than the Cherubim, incomparably more glorious than the Seraphim, you who, undefiled, bore God the Word, being truly the Bearer of God, we glorify.

*Dismissal Hymns**Dismissal Hymn of the More-than-Holy Theotokos of Consolation.**First Mode. The stone having been sealed.*

When the sheepfold was encircled by enemies and by persecutors baying against your sheep, you spoke to your servant, Pure One, in a waking vision calling to him; and therefore choirs of monks cry aloud: Bearer of God, glory to your providence, Sacred One, glory to your protection, glory, Consolation, to you, the only all-hymned.

*Dismissal Hymn of the More-than-Holy Theotokos
'for the Holy Mountain of Athos'.*

*Poem by the monk Gerasimos Mikragiannanites.**Fourth Mode. Swiftly hasten.*

The Mount of Athos, Pure Mother of God, which you have made by the will of your Son an inheritance of your divine grace, protect from all harm by your fervent aid; for in faith it resorts to you and ardently cries out: Hail, you who are highly favoured, the Lord is with you.

*Dismissal Hymn of the Holy Girdle.**First Plagal Mode. The Word also unoriginate.*

The mandra of Vatopaidi, possessing your holy Girdle as un plundered wealth and a bestower of good things, all-blessed one, cries out to you: gird us who reverently come to it with its divine power, and loosen the strength of the wicked one, Virgin, preserver of the faithful.

*Dismissal Hymn of the More-than-Holy Theotokos Gerontissa.**Poem by the monk Gerasimos Mikragiannanites.**Fourth Mode. Swiftly hasten.*

As a mother full of loving kindness of Christ the God of all, you have shown yourself an Elder to us in much compassion, Ever-Virgin; hence, hastening each day beneath the protection of your fervent supplication, we devoutly cry out to you: Hail, you who are highly favoured, the Lord is with you.

Dismissal Hymn of the More-than-Holy Theotokos Glykophilousa.

Poem by the monk Gerasimos Mikragiannanites.

First Mode. A citizen of the wilderness.

The Monastery of Philotheou exults in your holy Icon as a gift of honour; for, seeing you in this, Pure One, as kissing Christ as an infant, we magnify your great glory, Virgin, calling out to you: glory to your majesty, Pure One, glory to your compassion, glory to your concern for us, Undeiled One.

4

Supplicatory Canon of the More-than-Holy Theotokos Portaitissa.

Poem by the monk Gerasimos Mikragiannanites.

Fourth Plagal Mode. First Ode. Pharaoh in his chariot.

More-than-Holy Theotokos, save us.

In daring to laud the majesty of your sacred icon, in a material tongue and with unclean lips, I stand in need of the cleansing tongs in the form of fire of which Isaiah was deemed worthy, unwedded Mother of God.

More-than-Holy Theotokos, save us.

Strengthening and true grace and mercy your holy icon generously gushes forth as an inexhaustible spring and quenches the coals of distress, Virgin, with the refreshment of your goodness, rejoicing the hearts of all.

Glory to the Father and to the Son and to the Holy Spirit.

Free from painful calamities and fearful diseases and disasters in this present life, Daughter, those devoutly having recourse to your sacred icon, glorified, All-Pure One, by the overshadowing of your glory.

Now and for ever, and to the ages of ages. Amen.

Above the portals of the monastery of the Iberians you have been well pleased to have preserved your Godlike imprint; hence you have been named Portaitissa, as self-appointed gatekeeper and champion of this your flock.

Ninth Ode. The heavens were amazed at this.

More-than-Holy Theotokos, save us.

We declare your icon to be like a beautiful and bright chamber, like a fragrant bridal-chamber, Blameless One, like a garden with much blossom and a flourishing paradise, like a blessing of the understanding, like an ark of gold and porphyry, like a living verse, and like a fiery throne.

More-than-Holy Theotokos, save us.

Give to us who take refuge with undeviating faith under your sacred protection, Virgin Portaitissa, strength and lightness of heart in adversity, and consolation in distress, Daughter, forgiveness of faults, at our petition, and partaking of the better life.

More-than-Holy Theotokos, save us.

Cease not, Undeiled One, to embrace in all things with your protection your Mountain, seen from afar, which, Daughter, as it devoutly bears day and night your holy name in the mouth and in the understanding, providing in it the marks of your oversight with a lavish hand.

More-than-Holy Theotokos, save us.

As a saving spring, inexhaustible, of soul-nourishing and sweet waters, you mystically pour forth for ever the streams welling up from God and water and make joyful your whole flock prophetically; and after the end, present us, Pure One, uncondemned, to your Son.

Glory to the Father and the Son and the Holy Spirit.

Your undefiled and renowned icon glowing bright like a sun, Daughter, with your radiance, from the revered Iveron Monastery shines forth on your Mountain and to all the world supernaturally and dispels the night of passions, Theotokos, by the coruscations of miracles.

Now and for ever, and to the ages of ages. Amen.

Dissolve, I pray, Pure One, the dire mist of my mind by the light of your face, and heal the dread passions of my soul and save me from the tyranny of the Evil One, and in the hour of death, snatch me, Daughter, from the hands of the Ruler of This World.

5

*Theotokion, sung at the 'now and for ever'
of the Ainoi 'on the feast of St Nicholas'.*

First Plagal Mode.

Let us sound a trumpet of songs, for, having come forth from on high, the Queen of All, the Virgin Mother, crowns with blessings those who extol her. Kings and rulers, hasten, and laud in hymns the one who bore a King, who was pleased, in love for mankind, to release those who before were held in death. Shepherds and teachers, let us come together and bless the

all-pure Mother of the Good Shepherd; the gilded lamp; the light-bearing cloud; the one broader than the heavens, and the living ark; the flame-like throne of the Lord; the golden manna-bearing vessel; the closed gate of the Word; the refuge of all Christians; in songs speaking of God, let us speak thus: palace of the Word, deem our humble selves worthy of the kingdom of the heavens, for nothing is impossible for your mediation.

6

On the feast of the Annunciation of the More-than-Holy Theotokos.

At Matins. After Psalm L.

Second Mode. A poem of Monk Cosmas.

Gabriel brings good tidings to the one most highly favoured this day. Hail, Daughter unmarried and unwedded. Do not be astonished at my alien form, nor be afraid. I am an archangel; a snake deceived Eve one day; now I bring you tidings of joy, and you will both remain a virgin and will bear the Lord, pure one.

7

Theotokion.

Oktaechon.

Virgin, Theotokos, hail, you who are highly favoured, Mary, the Lord is with you; blessed are you among women and blessed is the fruit of your womb, because you have borne a saviour of our souls.

8 & 9

At Great Vespers on the feast of the More-than-Holy Theotokos Tricherousa.

A poem of Monk Gerasimos Mikragiannanites.

First Mode. O the strange miracle.

The coming of your icon hither, Theotokos, we glorify in holiness, holding a yearly feast, for by your great favour you have shown yourself our abbess, and we all hasten to fall down before your icon, crying out: Hail, Lady Tricherousa of Chilandari, divine joy, both bastion and guardian.

Fourth Mode. As noble among martyrs.

The Monastery of Chilandari rejoices, observing the memory of the coming of your all-holy Icon, Undeiled One, which the beast without understanding brought, Pure One, granting us grace and showing that you, Theotokos, are our helper and leader, and a safe refuge.

10 & 11

At Great Vespers of the feast of the More-than-Holy Theotokos Gorgoypekoos.

A poem of Monk Gerasimos Mikragiannanites.

First Mode. O the strange miracle.

O the strange miracle! The pure Icon of the Mother of God, like a radiant torch, was proudly shown; shine forth, therefore, in brightness, her chosen lot; be radiant in devotion, Monastery of Docheiariou, crying out: Hail, you who are highly favoured, the Lord is with you, granting the world through you the great mercy.

Fourth Mode. As noble among martyrs.

The precious tabernacle, the unploughed vineyard, like a fruitful and ever-living vine, accorded her likeness, burgeoning with the grapes of miracles, gloriously to the Monastery of Dochiareiou, for those who cry out with longing to the Virgin: you are our protector, Lady Gorgoypekoos.

12

A leader of the Angels.

Oktaechon mathema 'for the feast of the Annunciation'.

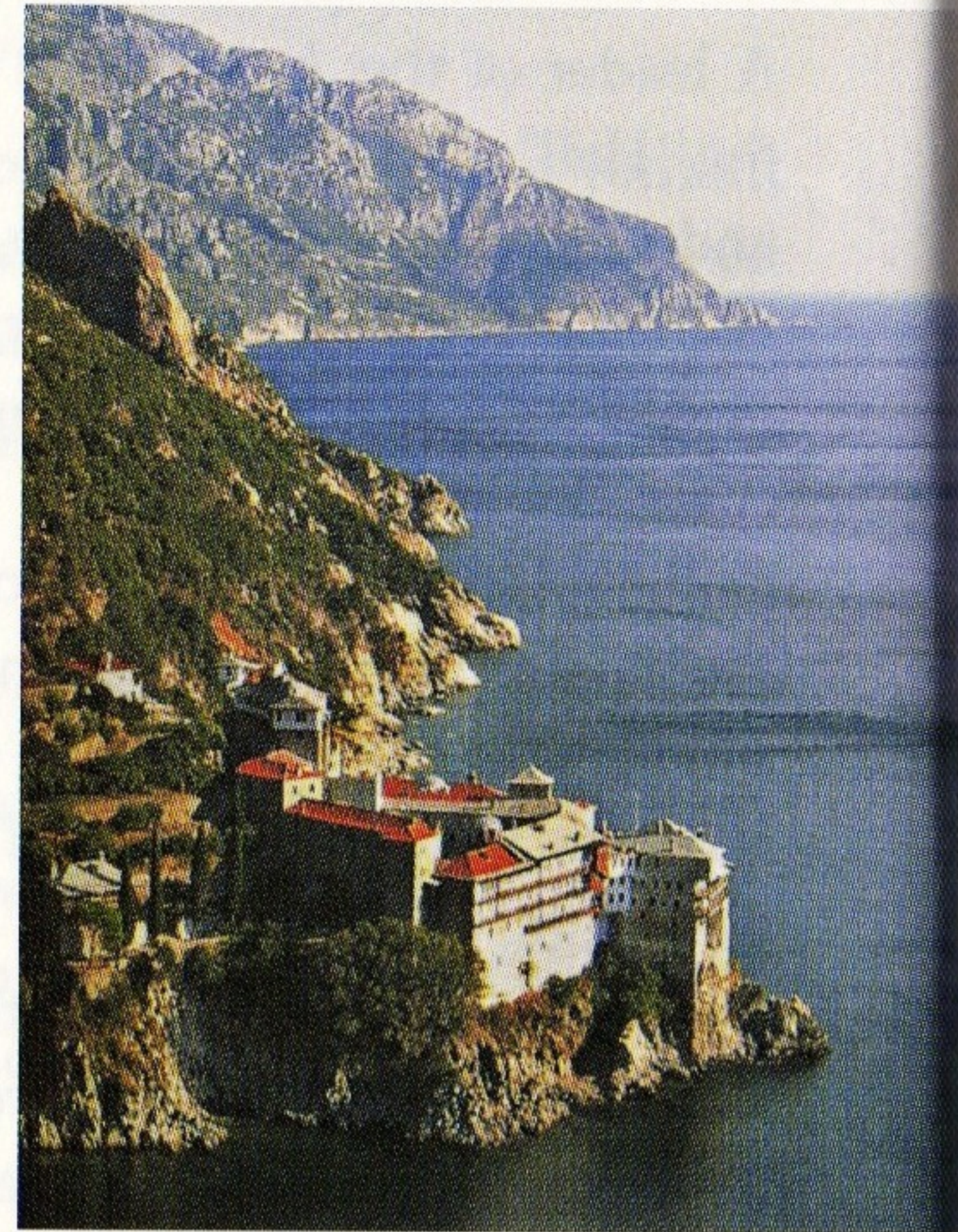
A leader of the Angels was sent from heaven to say to the Theotokos the 'Hail';
and with the bodiless voice, seeing you, Lord, embodied, he was astonished, and stood crying out to her thus:
Hail, you through whom joy has shone forth; hail, you through whom the curse has been done away.
Hail, of fallen Adam the recall; hail, the deliverance of the tears of Eve.
Hail, height unscalable by human imaginings; hail, depth which cannot be plumbed, even by the eyes of Angels.
Hail, for you are the seat of a King; hail, for you uphold him who upholds all things.
Hail, star bringing to light the sun; hail, womb of divine incarnation.
Hail, you through whom creation does new things; hail, you through whom the Creator is formed in the womb.
Hail, Bride unwed (*kratema*).
Hail, bride unwed.

13

Kratema. First Plagal Mode, pentaphonos.

Our Lady Galaktotrophousa. Holy Monastery of Gregoriou, Mount Athos.

CD 2

1

*Theotokion.
First Mode.*

Your people, O Christ, in supplication puts before you your Mother; by her prayers, grant us your mercies in your goodness, so that we glorify you, who rose up from the tomb for us.

2

*A canon of rejoicing, to the More-than-Holy Theotokos.
Sung on the Saturday of the Akathistos Hymn.
A poem of St Joseph the Hymnographer, whose acrostic it also is.
Vessel of joy, it is fitting that you alone should rejoice. Joseph*

First Ode. Fourth Mode. The heirmos.

I will open my mouth and it will be filled with the spirit, and I will pour forth my words to the queen Mother; and I shall see, in keeping a feast day gloriously, and I shall sing, rejoicing, of her miracles. (bis)

More-than-Holy Theotokos, save us.

Living book of Christ, sealed in the Spirit, the great Archangel, seeing you, the pure one, addressed you: hail, vessel of joy, through whom the curse of our first mother will be lifted.

More-than-Holy Theotokos, save us.

Restoration of Adam, hail, Virgin, Bride of God, death of Hades, hail, all-blameless one, the palace of the only king; hail, fiery throne of the Almighty.

Glory to the Father and to the Son and to the Holy Spirit.

Unfading rose, hail, the only one to blossom, hail, you who bore the fragrant apple, the nosegay of the King of All, hail, unwedded salvation of the world.

Now and for ever, and to the ages of ages. Amen.

Treasury of purity, hail, you through whom we rose up again from our fall, hail, fragrant lily, Lady, perfuming the faithful; sweet-smelling incense, precious myrrh.

Third Ode. The heirmos.

Strengthen those who, forming a spiritual company, hymn you, and in your divine glory, grant them crowns of glory. (bis)

More-than-Holy Theotokos, save us.

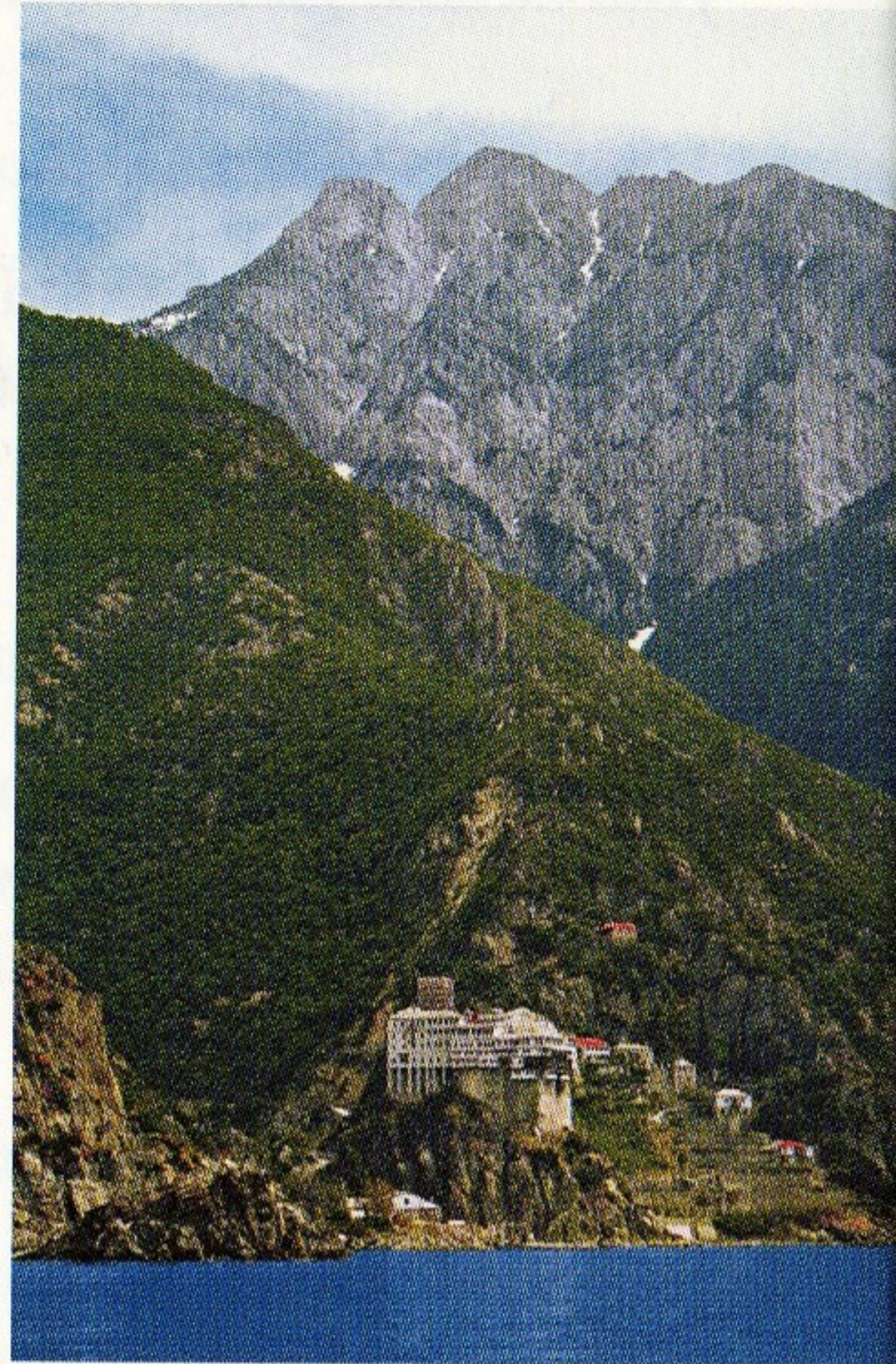
You who grew the divine ear of corn, as a clearly unploughed place, hail, living table, supplying the bread of life; hail, Lady, inexhaustible source of living water.

More-than-Holy Theotokos, save us.

Hail, heifer who bore the blameless calf for the faithful; hail, ewe-lamb who bore the lamb of God, who takes away the sins of the whole world, hail fervent mercy-seat.

Glory to the Father and to the Son and to the Holy Spirit.

Hail, the one bright dawn, bringing Christ, the sun, the dwelling-place of light, hail, dispeller of darkness, the grim demons entirely annihilating.

Our Lady of the Akathistos Hymn. Holy Monastery of Dionysiou, Mount Athos.

Now and for ever, and to the ages of ages. Amen.

Hail, sole gate through which the Word alone passed, Lady, you who trod down the bolts and gates of Hades by giving birth; hail, the divine entrance of the saved, the one hymned by all.

Ninth Ode. The heirmos.

Every child of earth, skip in the spirit, bearing a torch, and let the nature of immaterial intellects, doing honour to the sacred feast of the Mother of God, keep the feast, and cry out: hail. all-blessed, Theotokos, pure ever-virgin.

More-than-Holy Theotokos, save us.

So that we, the faithful, having become through you partakers of eternal joy, may cry out to you the 'Hail!', deliver us from temptation, capture by barbarians, and any other plague falling upon sinful mortals, Daughter, for the multitude of sins.

More-than-Holy Theotokos, save us.

You have been seen as our illumination and assurance, hence we call out to you: Hail, undimming star, bringing into the world the great sun, hail, pure one, who opened Eden when it had been closed; hail, fiery pillar, leading the human to the life above.

More-than-Holy Theotokos, save us.

Let us stand with devotion in the house of our God and let us cry out: Hail, Lady of the world, hail, Mary, Lady of all of us, hail, the only blameless and good among women; hail, vessel, receiving the inexhaustible myrrh poured out on you.

Glory to the Father and to the Son and to the Holy Spirit.

Dove, bringing forth the merciful one, hail, ever-virgin, hail the boast of all who are holy, hail, the crown of athletes and of all the righteous, divine adornment, and the salvation of us, the faithful.

Now and for ever, and to the ages of ages. Amen.

Spare, O God, your inheritance, overlooking all our sins now, to this end having her imploring you who bore you on earth without seed, when you, O Christ, wished to take a form alien to you.

3

We observe the memory of the miracle performed by the Archangel Gabriel at Adein, being close to Karyes.

*From the service of the More-than-Holy Theotokos of the 'Axion Estin'.
At Great Vespers.*

Glory. Now. Fourth Mode.

It is fitting on this Mountain of Athos, boasting you, Mother of God, as its protector, for those upon it, the Archangel first, to raise hymns to you, Daughter, hymned by all, and thence to hasten to the ends of the Earth, to make an alliance of songs to the Mother of God. Hence we cry out to you, more-than-glorious Theotokos, implore your Son for our souls to be saved.

At the Ainoi of the feast of the Annunciation of the Theotokos.

A poem of Theophanes.

Glory. Now. Second Mode.

The mystery from all eternity is revealed today, and the Son of God becomes the Son of man, so that, partaking of the worse, he might make me partaker of the better. Adam of old was deceived, and wishing to be God, did not become so; God became man that he might make Adam God. Let creation rejoice, let nature dance, because the Archangel presents himself with awe to the Virgin, and brings the 'Hail!', the reverse of sorrow. O our God, made man for the tenderness of mercy, glory to you.

Megalynarion of the More-than-Holy Theotokos

'for the Holy Mountain of Athos'.

Poem of Monk Gerasimos Mikragiannanites.

Second Mode.

Hail, refuge of Athos, and guardian, Daughter, and strong aid, and tower of strength, Virgin Theotokos; hence we address hymns of thankfulness to you.

*Dismissal hymn of the Dormition
of the More-than-Holy Theotokos, sung as a mathema.*

First Mode.

In giving birth, you retained your virginity; in your dormition, you did not leave the world, Theotokos; you were assumed into life, being the Mother of life, and having delivered by your intercessions our souls from death, *kratema*, and having delivered by your intercessions our souls from death.

Panaghiarion. Jasper and silver. 10th-11th century.
Holy Monastery of Chilandari, Mount Athos.

The TROPOS Byzantine Choir.
Munich, Germany, and Uppsala, Sweden. October 2008.

THE 'TROPOS' BYZANTINE CHOIR

The 'Tropos' (in English 'MODE') Byzantine Choir and the 'Centre for Study of the Art of Chant' were founded by Constantinos Angelides and his collaborators in late 2005 with the aim of studying and promoting Byzantine Music as it has been preserved until the present day.

The most important appearances of the Choir from its formation until the present have been:

- In December 2005, in collaboration with the Municipalities of Alimos and Tripoli, the Choir performed its two first Christmas concerts at Alimos and Tripoli.
- In May 2006, it participated in the liturgical events in honour of the Patron Saints of Tripoli, the Neomartyrs Demetrios and Paul.
- In August 2006, the Choir chanted at the reception and the Patriarchical Chorostasia of the Ecumenical Patriarch Bartholomew at the pilgrimage to the Virgin Mary of Agiasos on Lesbos.
- At the end of the same month it took part in the national music festival of Yaroslav in Poland.

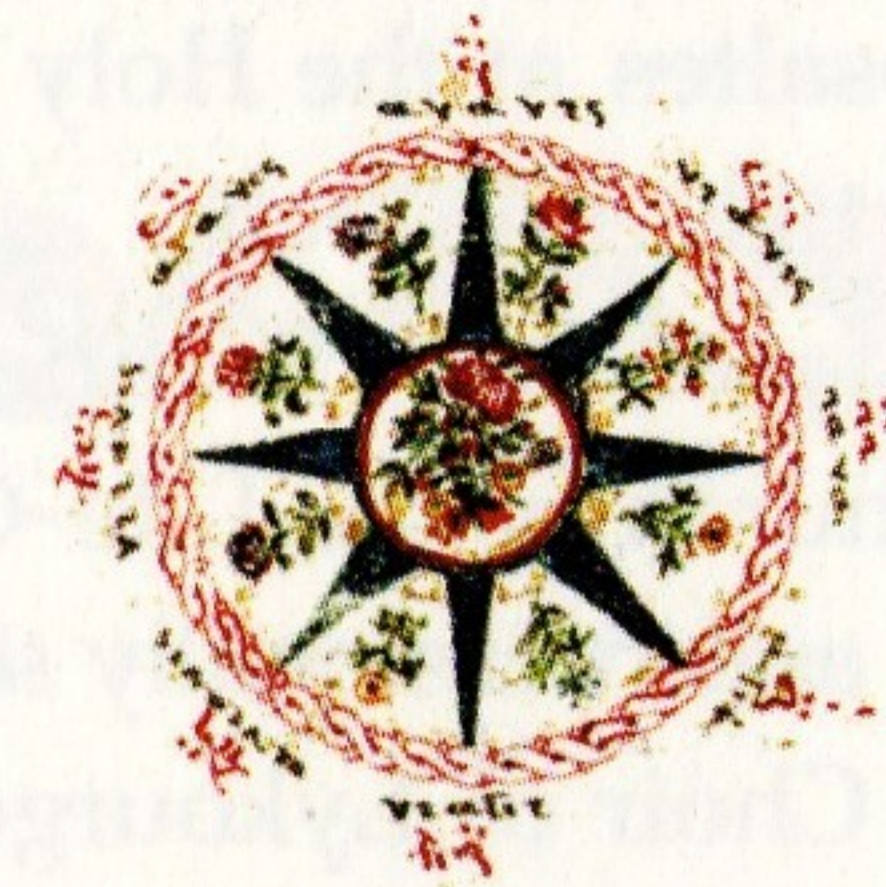
- On 12 December 2006, the Choir performed a Christmas concert under the general title 'YPODEXAI VETHLEHEM' (in English, 'Receive, O Bethlehem') at the Athens Concert Hall (Hall of the Friends of Music), organised by the Musical Ensembles of the Hellenic Broadcasting Corporation S.A. (ERT S.A.).
- On 27 March 2007, the Choir performed a concert under the general title 'FROM THE SACRED PASSION TO THE RESURRECTION' at the Athens Concert Hall (Hall of the Friends of Music), organised by the Musical Ensembles of the Hellenic Broadcasting Corporation S.A. (ERT S.A.).
- In May 2007, the Choir took part in musical and liturgical events in Romania, as it accompanied the Abbot of the Holy Great Monastery of Vatopaidi, Elder Ephraim.
- In September 2007, the Choir took part in the celebrations for the 1600th anniversary of the repose of St John Chrysostom by means of an audio CD with hymns of St John Chrysostom's feast day, dedicated to His All-Holiness the Ecumenical Patriarch Bartholomew.
- In November 2007, the Choir took part in the liturgical events of the Church of St John Chrysostom in Nicosia, Cyprus.

- At the end of the same month, the Choir took part at the celebrations of the Holy Diocese of Patra under the general title 'PROTOKLETEIA'.
- On 4 January 2008, the Choir gave a concert under the general title 'EPIPHANY' at the Athens Concert Hall (Hall of the Friends of Music), organised by the Musical Ensembles of the Hellenic Broadcasting Corporation S.A. (ERT S.A.).
- In March 2008, the Choir sang at the Patriarchal Chorostasia of the Ecumenical Patriarch Bartholomew at Vespers in the Church of St John the Baptist in the village of Kirkintzes, near Ephesus, and at Matins and the Divine Liturgy in the Church of St Photeine, Smyrna, Turkey - events which took place under the auspices of the Greek Consul in Smyrna, Ms Chara Skolarikou.
- On 8 June 2008, within the framework of the celebrations for the 1200th anniversary of the founding of the Kingdom of Morocco and the city of Fez, the Choir took part in the 'International Festival of Sacred Music' held in Fez, where it presented chants dedicated to the Most Holy Virgin Mary, in collaboration with the world-famous Ensemble Al-Kindi' and the conductor Julien Jâlal Eddine Weiss.

- In the same month, the Choir recorded two CDs, with mainly hitherto unpublished chants in honour of: (a) our Father among the Saints Nicholas, Bishop of Myra in Lycia; (b) the All-Holy Theotokos, with chants by Athonite composers, under the general title 'The Athonite Theotokos'.
- In October 2008, under the auspices of the Greek Consul in Munich, Ms Anna Korka, the Choir took part in the celebrations for the 850th anniversary of the founding of the city of Munich, Germany, on the invitation of the Holy Metropolis of Germany, the Department of Orthodox Theology of the University of Munich, and the Munich Greek Music Association.
- On 31 October 2008 the Choir took part in the 'International Festival of Sacred Music' held in Uppsala, Sweden at the 'Uppsala Koncert and Kongress' where it presented chants dedicated to the Most Holy Virgin Mary, in collaboration with the world-famous 'Ensemble Al-Kindi' and the conductor Julien Jâlal Eddine Weiss.
- In April 2009 the Choir took part together with the 'Ensemble Al-Kindi' and the conductor Julien Jâlal Eddine Weiss in two concerts in France, in Perpignan and Paris at the world 'renowned Théâtre

de la Ville' within the thematic circle 'Musics of the Word'.

- There has been a large number of acts of worship (Solemn Vespers, Episcopal Holy Liturgies, lengthy Vigils) in which the Choir has taken part. Among them was the all-night Vigil on 29 January 2007 at the Resurrection of Christ Pilgrimage in Spata, on the event of the reception ceremony of St John Chrysostom's Holy Skull (kara), which was brought by the monks of the Holy Great Monastery of Vatopaidi from Mount Athos, and the observances when the sacred relics of St Seraphim of Sarov were in the Church of St Tryphon, Pallini, on 4-5 October 2008, at which His Beatitude Ieronymos II, Archbishop of Athens and All Greece, presided, together with a host of Bishops of the Church of Greece.

CONSTANTINOS ANGELIDIS

Constantinos Angelidis was born in Tripoli in 1964. He studied Theology at the Advanced Ecclesiastical School of Athens and the Faculty of Theology of the University of Athens and Byzantine Music with Constantinos Tasopoulos and Lykourgos Angelopoulos.

With a research scholarship from the Alexander Onassis Foundation he took part as a researcher in the programme on research and analysis of the works of the Byzantine Maistor Ioannis Koukouzelis in the exegesis of the three teachers (Didaskaloi).

He has served as Protopsaltes at the Holy Church of St Eustathius in Perissos, Athens, since 1987.

Constantinos Angelidis teaches Byzantine Music at the School of Byzantine Music of the Church of the Life-Giving Fount in Athens.

Since 1983, as a member and occasionally second choirmaster leader of the Hellenic Byzantine Choir of Lykourgos Angelopoulos, Angelidis has taken part in more than 600 events in 22 countries in Europe,

Asia, Africa and the US. He has also participated in presentations of Ancient and Modern Greek musical works in the ancient theatres of Epidaurus, the Herodeion, Delphi, etc. He has taken part in several radio and TV recordings as well as in audio publications.

From 1985 to 2005 he served as radio music producer at the Hellenic Broadcasting Corporation (ERT).

In 1994, he undertook the organising and teaching of the monks' choir of the Holy Great Monastery of Vatopaidi on Mount Athos and directed thirteen compact disc publications with works of classical and Vatopaidi composers.

He also conducted a Byzantine choir for the publication of a double compact disk for the Holy Monastery of Chilandari on Mount Athos.

